

## הישיבה המאתיים-ותשעים-וארבע של הכנסת השביעית

יום שלישי, י"ח אייר תשל"ב (2 מאי 1972)

ירושלים, הכנסת, שעה 16.01

### א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הז"ר י. נבון:

להשכרה, תשל"ב-1972 - הצעת חבר-הכנסת ש. תמיר; ד. הצעת חוק יום העצמאות (תיקון), תשל"ב-1972 - הצעת חבר-הכנסת מ. בגין.

כן הונחו החלטות בדבר אישור הוראות: א. בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (תיקון מס' 115), תשל"ב-1972; ב. בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (תיקון מס' 119), תשל"ב-1972; ג. בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (תיקון מס' 121), תשל"ב-1972; ד. בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (תיקון מס' 126), תשל"ב-1972; ה. בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (תיקון מס' 129), תשל"ב-1972.

כן הונחה סקירה על פעולות משרד השיכון בשנת התקציב 1971/72 ודברי הסבר לתקציב 1972.

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מזכיר הכנסת נ. לורץ:

ברשות יושב-ראש הכנסת בפועל, הנני מתכבד להודיע כי היום הונחו על שולחן הכנסת: לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה:

א. הצעת חוק לתיקון פקודת ההקדשות לצרכי צדקה (מס' 2), תשל"ב-1972; ב. הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון), תשל"ב-1972.

לדיון מוקדם: א. הצעת חוק הצהרה ורישום של תרומות לקרן מפלגתית, תשל"ב-1972 - הצעת חבר-הכנסת י. הורביץ; ב. הצעת חוק הגנת השכר (תשלומים לקופות גמל), תשל"ב-1972 - הצעת חבר-הכנסת מ. ורטמן; ג. הצעת חוק לעידוד הבנייה

### ב. שאילתות ותשובות

שלום כהן:

האם בזה הסתיימה פרשת הדרישה לפיצויים, או שיש עוד התדיינות?

שר-הבטחון מ. דיין:

אינני יודע מה תעשה אונ"א. אני יכול להשיב בשם הממשלה, לא בשם אונ"א.

### 2. חוסר ציד למניעת אסונות במבנים רבי-קומות במפקדת הג"א בתל-אביב

חבר-הכנסת מ. ידיד שאל את שר הבטחון ביום ט' בשבט תשל"ב (25 בינואר 1972):

בעתון "ידיעות אחרונות" מיום י"ז בטבת תשל"ב (4 בינואר 1972) התפרסמה ידיעה ובה נאמר בין היתר: למפקדת הג"א במחוז תל-אביב אין כיום אמצעי הצלה וכיבוי למניעת אסונות במבנים שגובהם עולה על שש קומות.

חברי ועדת החירום וראש העיריה מר יהושע רבי-נוביץ הביעו דאגה חמורה נוכח המחסור בציד הצלה מתאים בעת שמצויים כיום יותר מ-80 מבנים שגובהם עולה על שש קומות.

מפקד המחוז ציין כי אין אפשרות לקדם את הנושא - באמצעים הכספיים העומדים לרשותו.

אודה לכבודו אם יואיל להשיב לשאלותי:

1. האם הידיעה נכונה?

הז"ר י. נבון:

הכנסת תעבור לסעיף א' בסדר-היום: שאילתות ותשובות.

### 1. תביעת אונ"א לפיצויים מישראל

חבר-הכנסת ש. כהן שאל את שר הבטחון ביום י"ז בכסלו תשל"ב (5 בדצמבר 1971):

ב"ידיעות אחרונות" מיום 26 בנובמבר 1971 התפרסמה ידיעה, כי סוכנות הסעד לפליטים (אונ"א) תובעת מישראל פיצויים בסך של יותר מ-400,000 דולר. התביעה היא בגין הריסת מקלטים, מבני שירותים ורשתות מים, שנבנו על-ידי הארגון למען הפליטים.

אבקש לדעת:

1. האם הידיעה נכונה?
2. אם כן, מי החליט על הריסת המבנים ומדוע נהרסו?
3. האם הישיבה ישראל על התביעה?
4. אם כן, מה היתה התשובה?

שר-הבטחון מ. דיין:

1. כן.
2. המפקד הצבאי, משיקולי בטחון.
- 3-4. דחינו את התביעה.

הז"ר י. נבון:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת שלום כהן.

רון. המושל סירב ליתן את הרשות והציע לו לקדש בית-קברות יהודי חדש בקריית-ארבע. הבן לא קיבל הצעה זו, ומשהמושל לא שינה את החלטתו נקבר הישיש בחדרה.

אותו שבוע הובא לקבורה בירושלים בגיוני טקס מי שהיה ראש ממשלה בירדן, הגנרל דאוד.

אודה לכבודו אם ישיבי:

1. האם המושל הצבאי בחברון פעל על-פי הוראות שקיבל בסירבו ליתן רשות למשפחת הללי לקבור את היהודי הזקן, בן חברון, בבית-הקברות היהודי בעיר האבות?

2. אם כן, מה היו הסיבות אשר הגיעו את כבוד השר ליתן הוראות לאסור את הקבורה?

3. האם הגנרל דאוד נקבר בירושלים על-פי רשות מטעם כבוד השר? אם לא, מי נתן את הרשות?

4. מדוע מצאו לנכון להפלות לרעה את הללי המנוח לעומת הגנרל דאוד?

**שר-הבטחון מ. דיין:**

1. כן.

2. קריית-ארבע קמה כיחידה עירונית נפרדת מן העיר חברון, על כל מוסדות הציבור הדרושים לקיומה ולניהולה, ולה בית-עלמין משל עצמה.

3. משרדי לא נבקש ולא העניק רשיון לקבורתו של הגנרל דאוד בירושלים.

5. **מדיניות צה"ל בעניין גיוס בנים יחידים**

**חבר-הכנסת ש. לוין שאל את שר הבטחון ביום ה' באדר תשל"ב (20 בפברואר 1972):**

ברשימתו ב"דבר" מיום 16 בינואר 1972 קובע אהרון גבע, כי מפאת מדיניות צה"ל שלא לגייס בנים יחידים ליחידות קרביות אלא בהסכמת הוריהם לוחצים בנים על הוריהם והללו חותמים על הסכמתם לשירותם ביחידה קרבית.

בכתבה מועבת הדעה שהתחשבות צה"ל בדעת ההורים בעניין זה מחטיאה את מטרותה ולמעשה מטילה על ההורים אחריות נוראה.

אבקש לדעת:

א. האם נשקלת מפעם לפעם מדיניות צה"ל לגבי גיוס בנים יחידים?

ב. אם כן, מה הן המסקנות האחרונות של צה"ל בעניין זה?

ג. אם לא, האם מוכן אתה לבחון את הדעות המובעות ברשימה הנ"ל ולהודיע לכנסת על החלטתך?

**שר-הבטחון מ. דיין:**

א-ג. אין בדעת המטכ"ל להמליץ על שינוי בנו-הלים הקיימים בנו-.

6. **ההליכים למתן מטר משירות צבאי לבנות דתיות**  
**חבר-הכנסת י. גולדשמידט שאל את שר הבטחון ביום ה' באדר תשל"ב (20 בפברואר 1972):**

הופנתה אלי תלונה של אזרחית, שהזמנה ללשכת הגיוס לאחר שהצהירה על דתיותה. המתלוננת טוענת שנבחרה בדבר דתיותה על-ידי ועדה אחת, ולאחר עירעור בוועדה שנייה בכל זאת גויסה. המתלוננת גם טוענת

2. האם באמת מחוסר אמצעים כספיים לא ניתן לפתור את הבעיה?

3. מה יש בדעת השר לעשות כדי לאפשר למפקד הג"א במחוז תל-אביב לקבל את הצידו הדרוש למניעת אסונות בעוד מועד?

**שר-הבטחון מ. דיין:**

1-3. בביקור חברי מועצת העיריה במפקדת מחוז דן של הג"א ציין מפקד המחוז, כי השאלה של אמצעי הצלה וכיבוי אינה רק כספית. כן ציין שבכל העולם לא נמצא כיום פתרון דריקלי לטיפול במבנים רבי-קומות.

3. **הנוהג של תספורת קצרה המחייב חיילים בשירות תובה**

**חבר-הכנסת ש. כהן שאל את שר הבטחון ביום ה' באדר תשל"ב (20 בפברואר 1972):**

מתוך שיחות עם חיילים המשרתים בשירות חובה נתברר לי כי חיילים המשרתים בשירות חובה אינם זכאים להאריך את שער ראשם. על חיילים אלה כפויה התס-פורת הצבאית הקצוצה במשך כל שירותם הצבאי, שלוש שנים מלאות. תספורת זו, שאינה מטרידה את החיילים בעת הימצאותם בתוך הבסיס, גורמת להם סבל רב בעת צאתם לחופשותיהם. יתר על כן, חובה זו אינה כפויה על אנשי המילואים המשרתים עם החיילים האמורים. עובדה זו גורמת למירדות-יתר בין חיילי שירות החובה. אבקש את כבודו להשיבי:

1. האם נכונות טענות חיילי שירות החובה כולן או בחלקן?

2. האם רואה כבודו חשיבות תכנית בקיצוץ שערו-תיהם של חיילי צה"ל?

3. אם כן, מה התוכן הגנו בתספורת השיער הקצר?

4. אם לא, מדוע לא נהנים חיילי צה"ל מן הזכות השמורה לחיילי צבאות גרמניה, הולנד וכל ארצות סקנדינביה, להאריך את שער ראשם?

5. האם רואה כבודו אפשרות לשינוי הוראת השיער הקצוץ בעתיד הקרוב?

**שר-הבטחון מ. דיין:**

1. אינני יודע.

2. כן.

3-4. הקפדה על שמירת הנוהגים הצבאיים.

5. לא.

4. **הסירוב לתת רשות קבורה בחברון בשביל יהודי ליד חברון**

**חבר-הכנסת י. נחושתן שאל את שר הבטחון ביום ה' באדר תשל"ב (20 בפברואר 1972):**

לפני כשבועיים נפטר בקריית-ארבע אשר בחברון אברהם הללי ז"ל, בן 96 שנה. מר הללי המנוח היה יליד חברון וחי בה עד למאורעות בשנת תרפ"ט.

מר יצחק הללי, בנו של המנוח, נמנה עם מתנחלי חברון וחי עם משפחתו בקריית-ארבע. אביו התגורר עמו עד יומו האחרון.

מר יצחק הללי ביקש רשות מאת המושל הצבאי לקבור את אביו ליד אבותיו בבית-העלמין הישן שבחב-

לשאלתה של חברי-הכנסת אליעד בדבר העונש של עבודת פרך אמר השר, כי אין למעשה אפשרות להפעיל בתי-הסוהר את עונש עבודת הפרך המוטל מדי פעם על מבחלים בבתי-דין צבאיים.

שאלותי הן:

מדוע לא יקבלו התובעים הוראה לא לתבוע הטלת עונש זה, ומדוע לא תבוטל ההוראה לקיום עונש של עבודת פרך, הקיים לפי סעיף 22(ג) לצו בדבר הוראות בטחון, אשר שר המשטרה איזכרו בתשובתו לשאלתה האמורה, כדי לא להשאיר בספר החוקים הוראה שאין מפעילים אותה?

**שר-הבטחון מ. דיין:**

כידוע אין בתי-המשפט רואים עצמם קשורים, בכל הנוגע לענישה, לעמדה שנוקט התובע המופיע במשפט. בחירת העונש ההולם היא עניינו של בית-המשפט, תהייה המלצותיו של התובע אשר תהייה. מכל מקום, לא תבקש התביעה הטלת עונש עבודת פרך כל עוד לא נקבעו הדרכים לביצועו.

אין אני רואה כנכון לתקן את הצו בדבר הוראות בטחון בשלב זה, היינו כל עוד לא החלטנו סופית שלא ניצור את הכלים לביצועו של סוג העונש האמור גם אם ישתנו הנסיבות.

**9. לבישת מכנסיים על-ידי חיילות מחוץ לבסיס**

**חברי-הכנסת ש. כהן שאל את שר הבטחון ביום ו' באדר תשל"ב (21 בפברואר 1972):**

חיילות צה"ל טענו לפני כי אין רשאויות ללבוש מכנסיים ארוכים בעת צאתן מן הבסיס. מטענתן מתברר כי בתוך הבסיס מספקים להן מכנסי עבודה, אולם בצאתן לחופשה אין הן רשאיות ללבוש מכנסיים אלה מחוץ לבסיס. עם זאת אין הצבא מספק להן מכנסיים ארוכים אחרים שיוכלו ללבוש בזמן היציאה לחופשה. החיילות טענו כי מצב זה גורם להן סבל רב, במיוחד בתקופות החורף הקשות.

אבקש לדעת:

1. האם טענות אלה נכונות?
2. אם כן, מה הסיבה לכך?
3. האם כבודו מתכוון לתת הוראה לשינוי המצב הנכחי בעניין האמור?

**שר-הבטחון מ. דיין:**

1. כן.
2. מכנסי העבודה הקיימים נועדו לעבודה ולא-י מונים בלבד. מכנסיים ככד יציאה לחיילות אינם קיי-מים בצה"ל.
3. לא.

**10. ידיעה בדבר לחץ המופעל על-ידי שירותי בטחון על סטודנט ערבי בחיפה**

**חברי-הכנסת ש. כהן שאל את שר הבטחון ביום ו' באדר תשל"ב (21 בפברואר 1972):**

בגיליון מספר 12 של עתון הסטודנטים החיפני "פוסט-מורטם", מתאריך 2 בפברואר 1972, התפרסמה ידיעה כי סטודנט ערבי, עאדל מואע, בן 24, בוגר החוגים להיסטוריה כללית והיסטוריה של ארצות האיס-לם, חבר מועצת אגודת הסטודנטים של אוניברסיטת

שהמציאה ארבעה עדים שונים, ביניהם רבנים, וכן המלצות בכתב מאת רבנים — הכל כדי להעיד על דתיותה. כאמור החליטו שלטונות משרד הבטחון לא להכיר בדתיותה של האזרחית הזאת.

אבקש לדעת:

1. מה הם סימני ההיכר של דתיות שמשרד הבטחון מקבל אותם כיסוד לפטור אזרחית משירות בצה"ל?

2. מה הוא הרכב הגופים הבוחנים את המועמדות בנידון הדתיות, במיוחד מבחינת בקיאותם של הבוחנים בהלכות הדת היהודית?

3. האם הוועדה הבוחנת מקבלת עדויות על המועמדת לגיוס רק על-ידי הופעה לפני הוועדה, או גם בכתב?

4. האם כבוד השר משוכנע שהשיטות הנהוגות בבחינת דתיות של המבקשות הן יעילות ואמנם מסוגלות לזהות את הבנות הדתיות מזה ואת אלה המתחזות כדתיות מזה?

**שר-הבטחון מ. דיין:**

1. מי שמיועדת לשירות בטחון פטורה מחובת שירות בטחון לאחר שהוכיחה לוועדה, שמגותה על-ידי שר הבטחון, כי טעמים שבהכרה דתית מונעים אותה מלשרת. הוועדה חייבת להשתכנע בנכונות טענות המבקשת. שיקול הדעת בגדון מסור לוועדה בלבד.

2. ועדות הפטור הן גופים סטטוטוריים, שהוקמו מכוח חוק שירות בטחון והתקנות על-פיו, והן כוללות נציגים של הציבור הדתי ורבנים.

3. הוועדות אינן מוסמכות לתת תשובה לבקשה אלא לאחר שניתנה למבקשות הזדמנות להופיע לפנין ולהשמיע את טענותיהן. אם המבקשת בוחרת שלא להופיע לפני הוועדה רשאית הוועדה להסתפק בעיון בחומר שלפניה, לרבות כל פנייה בכתב של המבקשת.

4. כן.

**7. מכירת כרטיסי הנחה לחיילים למופעים שונים**

**חברי-הכנסת נ. אליעד שאל את שר הבטחון ביום ה' באדר תשל"ב (20 בפברואר 1972):**

חיילי צה"ל המשרתים ביחידות מרוחקות ומגיעים לחופשות קצרות מתלוננים על חוסר אפשרות ליהנות מהופעות בידור וספורט עקב המחירים הגבוהים. משרדי קצין העיר פתוחים בשעות זמנים שאינם מאפשרים לחיילים הבאים מרחוק לבזבז שעות יקרות של חופשתם בעמידה בתור.

האם יהיה מוכן כבוד השר להורות על מכירת כרטיסי הנחה לחיילים גם בקופות בתי-הקולנוע, התי-אטרונים ומגרשי הספורט בימי ההופעות על-מנת לאפשר גם לחיילים אלה ליהנות בזמן חופשותיהם?

**שר-הבטחון מ. דיין:**

לא. אין בסמכותי להורות כמוצע.

**8. הצעה לבטל את ההוראה לקיום העונש של עבודת פרך**

**חברי-הכנסת ג. האוזנר שאל את שר הבטחון ביום ה' באדר תשל"ב (20 בפברואר 1972):**

בתשובתו של שר המשטרה מיום 1 בפברואר 1972

**שר-הבטחון מ. דיין :**

א. כן.

ב. להמשיך בבניית חדרי בטחון כמתוכנן.

**13. התקנת חגורות בטיחות ברכב צבאי לא-קרבי****חבר-הכנסת א. אבנר שאל את שר הבטחון ביום ו' באדר תשל"ב (21 בפברואר 1972):**

1. האם נדונה שאלת התקנתן של חגורות בטיחות ברכב צבאי לא-קרבי?

2. מה הוחלט בעניין זה?

3. אם הוחלט בשלילה, מה היא סיבת הדבר?

4. היש בידי רשויות צה"ל נתונים לגבי השאלה מה הוא מספר החיילים שנהרגו או נפגעו בתאונות דרכים עקב העדר חגורות בטיחות?

אם כן, מה הם המספרים?

5. אם הוחלט בחיוב, מתי תותקנה חגורות הבטיחות הנ"ל?

**שר-הבטחון מ. דיין :**

1. כן.

2-3. לנהוג לפי תקנות התעבורה.

4. לא.

5. לאחר פתרון הבעיות הטכניות הכרוכות בנושא.

**14. צורת הטסתם של חיילים בשירות קבע ושל קצינים בשירות חובה****חבר-הכנסת א. אבנר שאל את שר הבטחון ביום ו' באדר תשל"ב (21 בפברואר 1972):**

נמסר לי כי ניתנה הוראה להטיס מרפידים חיילים הנמנים עם שירות הקבע של צה"ל וקצינים משירות חובה בלבד, גם כשהמטוסים אינם מלאים.

אבקש לדעת:

1. אם הידיעה דלעיל נכונה?

2. אם כן, מה היא סיבת ההוראה הנ"ל?

**שר-הבטחון מ. דיין :**

1-2. לא.

**15. חיוב חיילים לנהוג בזהירות בעת המתנתם להסעה****חבר-הכנסת י. מ. אברמוביץ שאל את שר הבטחון ביום ו' באדר תשל"ב (25 בפברואר 1972):****"מעריב"** מיום ב' באדר תשל"ב, 17 בפברואר 1972, מוסר כי נהג שהואשם במות חייל שציפה ל"טרמפ" זוכה בבית-המשפט מכל אשמה בגלל חוסר זהירותו של המנוח, שעמד בכביש במקום לעמוד בתחנת ההסעה.

בהמשך הידיעה מוסר העתון: "השופט קרא לשל-טונות צה"ל לתת דעתם על התנהגות החיילים העומדים בדרכים בצפייה להסעה במכוניות. השופט אמר כי יש להוציא הוראות חמורות כדי למנוע אסונות".

רצוני לשאול:

אילו צעדים נוקטים שלטונות צה"ל כדי שהחיילים המצפים ל"טרמפ" יעמדו בתחנות ההסעה ולא באמצע הכביש, ולא יהיו חשופים לפגיעות על-ידי המכוניות העוברות בכביש?

חיפה וחבר בוועדת הביקורת של אותה אגודה, נתון מזה זמן רב ללחץ של אנשי שירות הבטחון, בלא כל סיבה בטחונית. על-פי אותה ידיעה איש ש. ב. האחראי על כפרו של הסטודנט עאדל, מגידל כרום, איים עליו בנקיטת צעדים שונים. הווכרל לפניו אפשרויות של הגבלת תנועה, פגיעה במקור פרנסתו, הפסקת עבודתו הנוכחית בספריה של האוניברסיטה על-ידי לחץ מתאים ומניעת עבודת הוראה במשרד החינוך והתרבות (שמה) וזה את מקור התעסוקה העיקרי של בוגרי האוניברסיטה-טאות הערבים).

בעבר הציע איש הש. ב. לעאדל להימנע מפגישות ציבוריות באוניברסיטה ולאחרונה הציע, דרך קרוב משפחה, להימנע מהשתתפות בכנס-היסוד של התאחדות האקדמאים הערבים "כי אם ישתתף יגרום הדבר לצרות".

אבקש לדעת:

1. האם הידיעה נכונה?

2. אם כן, מה הסיבות הבטחוניות המונעות מס'טודנטים ערביים השתתפות מלאה בחיים הפוליטיים בקמפוס או במדינה בכלל?

3. אם אין הידיעה נכונה בשלמותה, מה האמת שבה?

**שר-הבטחון מ. דיין :**

1-3. הידיעה אינה נכונה.

איש לא ניסה למנוע מן הסטודנט הנזכר לקחת חלק בחיים הפוליטיים בקמפוס. כמו כן אין אמת בטענה שאימו על הנ"ל בהפסקת עבודתו בספריה או בהגבלת תנועותיו.

**11. הצהרת שר הבטחון שנמסרה בעת מסיבה בשיקגו****חבר-הכנסת ש. כהן שאל את שר הבטחון ביום ו' באדר תשל"ב (21 בפברואר 1972):**

**"ב-הארץ"** מיום 11 בפברואר 1972 התפרסמה ידיעה, כי בארוחת-ערב שנערכה לכבוד שר הבטחון במלון "קונטיננטל פולה" שבשיקגו אמר כבודו את הדברים הבאים: "ישראל יכולה להתמיד במצב הקיים אף עשרים שנה בתנאי שברית-המועצות לא תעמיק את מעורבותה במצרים וארצות-הברית תוסיף לסייע בדינו".

אבקש לדעת:

האם הידיעה נכונה?

**שר-הבטחון מ. דיין :**

כן.

**12. הפיגור בבניית חדרי בטחון בקריית-שמונה****חבר-הכנסת ר. ארזי שאל את שר הבטחון ביום ו' באדר תשל"ב (21 בפברואר 1972):**

אבקש את כבודו להשיבי:

א. האם נכונה הידיעה, כפי שנתפרסמה על-ידי ראש מועצת קריית-שמונה, כי קיים פיגור בביצוע התכנית לבניית חדרי בטחון בעיירה?

ב. אם כן, מה בדעת משרדו לעשות כדי לזרז את ביצוע התכנית, בשים לב למצבה הבטחוני המיוחד של העיירה?

**שר-הבטחון מ. דיין:**

(א) בפקודות המטה הכללי פורסמו, בין היתר, הוראות הקובעות שעל חיילים המבקשים הסעה לעמוד בתחנת הסעה בכל מקום שקיימת בו תחנה כזאת. כן מפורטים כללי זהירות לגבי העומדים הן בתחנת הסעה והן במקומות שאין בהם תחנה כזאת.

(ב) המשטרה הצבאית פועלת בהתמדה כדי לוודא את ביצוען של הוראות אלה.

(ג) בנוסף על כך מתפרסם מדי פעם ביחידות הצבא חומר הסברה, שמטרתו לשון לחיילים את הפקודות הנוגעות לסדרי הסעה.

**16. מצבם של השבויים הישראליים במצרים ובסוריה**

**חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר הבטחון ביום כ"ב באדר תשל"ב (8 במארס 1972):**

זה חודשים אחדים שנושא שבוינו במצרים לא נזכר בעתונות ואף לא נמסרים פרטים על מצבם והמשך המגעים לשיחרורם.

האם מוכן כבוד השר להודיע על מצבם של שבוינו במצרים ובסוריה ולמסור על המגעים הנמשכים לשיחרורם?

**שר-הבטחון מ. דיין:**

הנני מפנה את תשומת-לב חבר-הכנסת ורדיגר לעתון "מעריב" מיום 20 בפברואר 1972, שפורסמו בו הודעות דוברת הצלב האדום בז'נבה בדבר ביקור נציגי הצלב האדום הבין-לאומי אצל השבויים הישראליים במצרים ב-14 בפברואר שנה זו ובסוריה ב-23 בפברואר שנה זו. מאז ביקור נציגי הצלב האדום ארבע פעמים אצל שבוינו במצרים ופעמיים אצל שבוינו בסוריה.

**17. נתונים על הפליטים הערבים החיים במחנות פליטים ביהודה ובשומרון**

**חבר-הכנסת מ. אביווהר שאל את שר הבטחון ביום כ"ב באדר תשל"ב (8 במארס 1972):**

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. כמה ערבים חיים במחנות פליטים ביהודה ובשומרון?

2. האם יש בידי הממשלה נתונים, או אומדן, לגבי גברים כשירים לעבודה החיים במחנות הנ"ל, שיש לראות בהם מובטלים, לפי הקריטריונים הקיימים בשר-ראל לגבי המושג מובטל? אם כן, מה הוא המספר?

3. האם יש בידי הממשלה נתונים, או אומדן, לגבי הפליטים ביהודה ושומרון שאינם מתפרנסים מעבודתם שלהם, או מעבודת מפרנס המושפחה? אם כן, מה הוא המספר?

**שר-הבטחון מ. דיין:**

1. 64,000 נפש.

2. כ-200.

3. יותר מ-2,000 משפחות.

**18. ידיעות בדבר העברת מטוסי מיראז' על-ידי לוב לידי מצרים**

**חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר הבטחון ביום כ"ב באדר תשל"ב (8 במארס 1972):**

יואיל-נא השר להשיבני:

1. האם יש אמת בידיעות על דבר העברת מטוסי המיראז', שצרפת מכרה ללוב, לידי הצבא המצרי?
2. אם כן, ההיתה התחייבות מלוב כלפי הממשלה הצרפתית לא לנצל את המטוסים כנ"ל?
3. מה ידוע על תגובת צרפת לצעדה של לוב?

**שר-הבטחון מ. דיין:**

1-3. אין בידי לאשר זאת.

**19. נסיבות היהרגו של נער בדואי בסיני**

**חבר-הכנסת א. לבנבראון שאל את שר הבטחון ביום כ"ב באדר תשל"ב (8 במארס 1972):**

עתון "הארץ" מיום 16 בדצמבר 1971 פירסם את הידיעה הבאה:

"נער בדואי מצפון סיני נהרג אתמול ביריות משמר צה"ל — מסר דובר צה"ל.

המקרה אירע סמוך לשעה 11.30 באזור צומת אוס-קטף שבצפון סיני. המשמר הבחין בדמות חשודה וקרא לה לעצור. משלא נענה לקריאות המשמר והחל לברוח גם לאחר שנורו יריות אזהרה, נפתחה לעברו אש. מאש זו נפצע הנער ומת אחר כך מפצעיו. משודע על המקרה הוזעק מסוק חיל האוויר לפינוי הפצוע, אך הנער מת לפני שהמסוק הגיע."

הנני מבקש לדעת:

1. האם נכונה הידיעה?
2. בן כמה היה הנער אשר נהרג במקרה הנזכר לעיל?
3. האם קיבלו הודי הנער אשר נהרג פיצויים כל שהם?

4. האם היתה חקירה במקרה ומה היו תוצאותיה?
5. נוכח הישגות מקרים טרגיים דומים מה הם הצעדים אשר ננקטו במטרה למנוע את הישגותם?

**שר-הבטחון מ. דיין:**

1. כן.

2. כבן 12.

3. המשפחה קיבלה מענק.

4. כן. החקירה העלתה, כי המשמר נהג בהתאם להוראות וכי הנער היה חרש-אילם וכנראה שזאת הסיבה שלא שמע להוראות המשמר.

5. ההוראות הקיימות מבטיחות במידת האפשר אי-היפגעות אנשים חפים מפשע.

**20. ידיעה בדבר ביקורם בישראל של קצינים בעלי עבר נאצי**

**חבר-הכנסת א. לבנבראון שאל את שר הבטחון ביום כ"ב באדר תשל"ב (8 במארס 1972):**

העתון הדני בשפה השבדית "ניו-דאג" פירסם ב-27 בדצמבר 1971 ידיעה (אשר נדפסה לאחר מכן באותו עתון בשפת הדנית ב-6 בפברואר 1972), ולפיה ביקרו שלושה קצינים גבוהים מן היחידות של "הכוחות הירוקות" של הצבא האמריקני באילת בזמן האחרון על-פי הזמנת שר הבטחון.

העתון מוסר שבראשם עמד המפקח הראשי של יחידות אלו בשם פריץ שארנה הרמן, אשר בעת מלחמת

### שר-הבטחון מ. דיין: לא.

#### 22. התנהגות של חיילי צה"ל בעת מינוי בדואים מאזור רפיח

**חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר הבטחון ביום ב'**  
**באייר תשל"ב (16 באפריל 1972):**

"הארץ" של יום 10 במארס 1972 טוען, כי לשל-  
טונות הגיעו תלונות שבעת מינוי בדואים מאזור רפיח  
הסבו חיילי צה"ל נזקים כבדים לרכוש הבדואים והת-  
נהגו בקשיחות כלפי המפגשים.

כן צויין בידיעה כי לפני מינוי הבדואים נסתמו  
בארות וכי בעת פעולת הפינוי הושמד רכוש וכמה מן  
הבדואים אף פוגו על-ידי חיילי צה"ל.

אבקש לדעת:

1. האם הידיעות הנ"ל נבדקו?
2. אם נבדקו, מה העלתה הבדיקה?
3. אם פוגו בדואים מאדמותיהם, מה הן הסיבות  
לפינויים?
4. אם נגרמו נזקים כל שהם לבדואים, האם  
פוצו על נזקיהם?
5. אם הוקמו גדרות באזור מגוריהם של הבדואים,  
מה הן הסיבות לכך? האם איפשרו לתושבי האזור  
להמשיך להתגורר באזור המגודר?

### שר-הבטחון מ. דיין:

לא אוכל להוסיף לנאמר בתשובתי מהיום לשאילתה  
שלך באותו עניין.

**היו"ר י. נבון:**  
שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

**אורי אבנרי** (העולם הזה—כוח חדש):  
כבוד השר, מה הוא השיקול שלא לפרסם את שמו  
של הקצין הבכיר שנתן את ההוראה הנ"ל?

### שר-הבטחון מ. דיין:

עד כמה שאני יודע, עד היום מעולם לא פורסמו  
שמות של קצינים בצבא, שממשיכים לשרת בצבא שעה  
שהוטלו עליהם עונשים כאלה. מכל מקום נזיפה פומבית,  
או שאינה פומבית, קשורה בכבוד העונש. נזיפה פומבית  
היא כבדה יותר מאשר נזיפה פומבית פחות. העונש כולו  
נקבע על-ידי רשות שופטת מוסמכת לכך, שנקטה את  
כל ההליכים הקשורים בכך — ועדת חקירה, פרקליט  
צבאי ראשי, המטכ"ל שקבע את גור-הדין, וחוות-דעת  
של היועץ המשפטי לממשלה, שסמך ידיו על גור-הדין  
בהתאם לכל הממצאים של ועדת החקירה, ובכלל זה  
נזיפה שאינה פומבית.

#### 23. ידיעה בדבר מתן עצה על-ידי קציני צה"ל להושבי מיתחת-רפיח להתלונן על מינויים לפני גורמים בין-לאומיים

**חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר הבטחון ביום ב'**  
**באייר תשל"ב (16 באפריל 1972):**

בעתוני יום ה', 23 במארס 1972, נמסר כי קצינים  
בצה"ל הם שניעצו לשייכים בדואים לפנות אל הצלב  
האדום הבין-לאומי ולמחות נגד מינויים מפיתחת-רפיח.

העולם השנייה היה רב-סרן ב"אופן ס.ס." ההיטלראי  
ושטרומבאנפיר של ה"אלגמינה ס.ס.". לאחר תבוסת  
הנאצים הציע עצמו לצבא האמריקני והוא עדיין משרת  
בו. קצין זה היה מדרך בהיטלר-יונגד ונטל חלק בעריכת  
"ליל הבדולח" בגרמניה הנאצית.

הקצין השני הוא הפיו סוויין קונטץ אשר התנדב  
בתקופת מלחמת העולם השנייה לס.ס. הנאצי ושירת  
בו בדרגת רוטנפירר. קצין זה השתתף אז במסעי עונשין  
ורצח של אזרחים רוסים, יהודים וביילורוסים באזור  
פסקוב בביילורוסיה. מאז 1953 הוא משרת ביחידת  
"הכומותות הירוקות" של ארצות-הברית.

הקצין השלישי הוא אמריקני, אשר שירת בשנות  
ה-60 ב"כומותות הירוקות" בסייוון. כעת הוא משרת  
בתפקיד מאמן בסיס הראשי לאימון חיילי "הכומותות  
הירוקות".

שלושת הקצינים הנ"ל ביקרו ביחידות לתפקידים  
מיוחדים הישראליות והופיעו באילת לפני קצינים יש-  
ראלים.

הנני מבקש לדעת:

- א. האם ביקרו קצינים אלה בישראל ומתי?
- ב. אם כן, מה הייתה מטרת הביקור?
- ג. האם אין משום עבירה על החוק לעשיית דין  
בנאצים ובעוזריהם בהזמנה זו של קצינים בעלי עבר  
נאצי ובאידוחם בישראל?

### שר-הבטחון מ. דיין:

א—ג. לא הזמנתי את האדונים הנזכרים בשאילתה  
ולא שמעתי כלל על ביקורם בישראל.

#### 21. מסקנות הוועדה לבדיקת התלונות על מינוי בדואים מפיתחת-רפיח

**חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר הבטחון ביום ב'**  
**באייר תשל"ב (16 באפריל 1972):**

ב"הארץ" של יום 16 במארס 1972 נמסר כי ועדת  
החקירה, שמונתה על-ידי הרמטכ"ל לבדיקת התלונות  
על מינוי הבדואים מאזור פיתחת-רפיח, סיימה את עב-  
דתה וגיבשה מסקנות.

הנני מבקש לדעת:

- א. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
- ב. מה היו מסקנות הוועדה?
- ג. האם הוברר מי נתן את ההוראה לביצוע הפ'-  
עולה הנדונה באזור פיתחת-רפיח?

אם כן, על-ידי מי ניתנה ההוראה ומי אישרה?

### שר-הבטחון מ. דיין:

אין לי מה להוסיף על הנאמר בנושא זה בהודעת  
מוכיר הממשלה מיום 26 במארס 1972.

**היו"ר י. נבון:**

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

**אורי אבנרי** (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד השר, נוכח הדרישות שהושמעו בחוגים שונים  
— בין השאר בבטאון מפלגת העבודה — להדיח את  
הקצין הבכיר מאזור המעורב בפרשה, האם דרישה זאת  
הובאה על-ידי כבוד השר לממשלה?

**רצוני לשאול:**

1. האם במכוניות של צה"ל מותקנות חגורות בטיחות?
2. אם לא, האם מוכן כבוד השר להורות על התקנתן?
3. האם קיימות חוראות בצה"ל בקשר לשימוש בחגורות בטיחות על-ידי הנוסעים במכוניות צה"ל?
4. אם לא, לנוכח דברי שר התחבורה הנ"ל, האם מוכן כבוד השר לשקול מתן חוראה בצה"ל ולפיה יחוייב כל נוסע במכונית של צה"ל לחגור חגורת בטיחות?

**שר-הבטחון מ. דיין:**

- 1-4. לא אוכל להוסיף לנאמר בתשובתי מהיום לשאלתה של חבר-הכנסת אורי אבנרי באותו נושא.

**26. ידיעה בדבר מתן עצה על-ידי קציני צה"ל לתושבי אזור רפית למחות נגד מינויים מאזורם**

- חבר-הכנסת י. נחושתן שאל את שר הבטחון ביום ב' באייר תשל"ב (16 באפריל 1972):**

בעתונים "מעריב" ו"ידיעות אחרונות" מיום 23 במרס 1972 פורסם, כאילו שני שייכים בדואים כתבו לשלטונות צה"ל והודיעו כי היו אלה קציני צה"ל שהציעו לבדואים לפנות אל הצלב האדום ולמחות נגד הפינויים מפינתת-דפית.

**אבקש לדעת:**

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
2. אם כן, האם נהגו הקצינים לפי פקודות המטה הכללי?
3. מה הם האמצעים שנקט או ינקוט שר הבטחון כדי להביא את הקצינים לדיון, אם יתברר כי נהגו שלא כהלכה?

**שר-הבטחון מ. דיין:**

- 1-3. לא אוכל להוסיף לנאמר בתשובתי מהיום לשאלתה של חבר-הכנסת שמואל תמיר באותו עניין.

**27. נסיבות מותו של הנער-העציר אלי אבוטבול**

- חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר המשטרה ביום ה' בכסלו תשל"א (3 בדצמבר 1970):**

"העולם הזה" של יום 18 בנובמבר 1970 מביא בגיליון פרטים על נסיבות פטירתו של אלי אבוטבול בכלא רמלה כלהלן:

אבוטבול נפטר בכלא רמלה אחרי שנתקף בהתקף לב ולא זכה בטיפול מתאים. אחרי שאלי אבוטבול לקה בהתקף לב בהיותו עצור בבית-המעצר באבו-כביר, הוא נלקח לבית-החולים "דונולו". למחרת הופיע בבית-החולים הרופא המטרתי וקבע, בניגוד לדעת רופאי בית-החולים, כי מצב בריאותו של אלי מאפשר להחזירו לבית-המעצר. אחרי שהוחזר לבית-המעצר קיבל אלי התקפה נוספת ונלקח לבית-החולים "הדסה". גם משם הוא הוחזר לפי דרישת רופא המשטרה. כאשר נודע הדבר לפרקליטו תבע הלה, שרופא פרטי יבדוק את אלי אבוטבול בתא המעצר ויקבע אם מצב בריאותו

עתון "ידיעות אחרונות" מוסר, כי לדברי אחד הש"יכים אמר לו קצין צה"ל בכיר, כי אסור היה לפנותם וכי הוא עצמו יפנה לשר הבטחון בעניין זה.

סופר "מעריב", מר יעקב ארז, מוסר כי שייך פאריח מוצדאר מאזור פיתחת-דפית והשייך עלי אבו-מדיאן, שעל קרקעותיו הוקמה, כביכול, היאחזות נח"ל נצרים, דיווחו בכתב לשלטונות צה"ל על ההודעות של הקצינים הללו.

**אבקש לדעת:**

1. האם אמנם הגיעו לכבוד השר, או לרשות מרשויות צה"ל או הממשל הצבאי באזור רצועת-עזה, מכתבי תלונה מאת שני השייכים הנ"ל, או בדואים אחרים מתושבי האזור?
2. אם כן, מה כללה תלונה זאת?
3. האם חקר שר הבטחון את הידיעה שהיו אלה קציני צה"ל שיעצו לבדואים להתלונן על פינויים לפני גורמים בין-לאומיים חיצוניים?
4. אם כן, מה העלתה חקירת שר הבטחון ואילו צעדים ננקטים נגד הקצינים הללו?
5. האם קצינים אלה פעלו על דעת עצמם?

**שר-הבטחון מ. דיין:**

- 1-2. לא ידוע לנו על שום פנייה של שני הש"יכים הנזכרים בשאלתה או בדואים אחרים מתושבי האזור. הפנייה היחידה נתקבלה בפקוד משייך תושב הנגב.
3. הרמטכ"ל הורה לחקור בדבר.
- 4-5. החקירה הוכיחה כי לא היתה פעולה כזו מצד קציני צה"ל.

**24. איסור קבורת יהודים בבית-העלמין הישן בחברון**

- חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר הבטחון ביום ב' באייר תשל"ב (16 באפריל 1972):**

**אבקש את כבודו להשיבני:**

האם נכונה הידיעה כי המושל הצבאי בחברון קבע, כי קבורת יהודים תיאסר בבית-העלמין הישן בחברון? אם כן, מדוע?

**שר-הבטחון מ. דיין:**

אין לי מה להוסיף לנאמר בתשובתי מהיום לשאלתה של חבר-הכנסת י. נחושתן באותו נושא.

**25. התקנת חגורות בטיחות בכלי הרכב של צה"ל**

- חבר-הכנסת י. מ. אברמוביץ שאל את שר הבטחון ביום ב' באייר תשל"ב (16 באפריל 1972):**

שר התחבורה אמר בכנסת ביום כ"ז באדר תשל"ב (13 במרס 1972) בתשובה לשאלתה:

"הדבר העיקרי שאינו שנוי במחלוקת לגבי הורדת ההיפגעות בתאונות דרכים הוא חגורות הבטיחות. זה הדבר היחיד שנבדק בכל הארצות, וכל המומחים מאוחדים דים בדעה שדבר זה הכרחי וחיוני... נעשה השנה את כל המאמצים כדי לשכנע את ציבור הנוסעים להשתמש בחגורות".

חוברת כ"ה, ישיבה רצ"ד  
— שאלות ותשובות (אבנר, הלל, אליעד) —

חולים ממשלתי, מיום 1 בנובמבר 1970 עד 9 בנובמבר 1970, יום מותו, וגם הוצע לו להישאר לפחות עוד יום אחד בבית-חולים "אסף הרופא", אבל סירב ודרש להחזירו לבית-הכלא ברמלה באותו יום (9 בנובמבר 1970).

"ההחלטה הטרגית של המנוח אלי אבוטובל לחזור דווקא לבית-הכלא ברמלה כאשר יכול היה להמשיך ולהיות מאושפז בבית-החולים "אסף הרופא" לפחות עוד יום אחד, ולו היה דורש המשך אישפוזו בבית-חולים "אסף הרופא" היה בודאי מאושפז בו יותר מאשר עוד יום אחד — החמירה מאוד את מצב בריאותו, בפרט כאשר דרש להישאר בתא המעצר וסירב להיות מאושפז בבית-החולים של בית-הכלא".

"כל מה שהתרחש לאחר מכן הוא שדרשת של אירועים שהחמירו משעה לשעה את מצבו של המנוח, וכאשר כבר הסכים לעלות לבית-החולים של בית-הכלא ולקבל טיפול, נמצא בידיהם של חובשים מחוסרי נסיון לטיפול בחולה במצב כה קשה, והדבר היחיד שיכלו לעשות הוא להחזירו לבית-החולים "אסף הרופא" במצב מסוכן ביותר ובשעה מאוחרת בערב".

עד כאן ציטטתי מהחלטות כבוד השופט.

רצוני להדגיש כי הטענה המובאת בשאלתה לגבי הרופא המטרת, כאילו הוא דרש להחזיר את המנוח למעצר, אין לה — כפי שמודגש בהחלטות השופט שציטטתי לעיל — כל אחיזה במציאות.

3. אין לרופא בשירות המשטרה או שירות בתי-הסוהר, או לכל רופא שהוא, כל סמכות בעניין שיחרור ממעצר או ממאסר. תפקיד הרופא הוא לטפל בעצירים או אסירים חולים.

## 28. חיוב בנקים בהתקנת מנגנון אזעקה

מפני שודדים

חבר-הכנסת נ. אליעד שאל את שר המשטרה ביום ז' בשבט תשל"ב (23 בינואר 1972):

בסידרה "האם המשטרה מתאימה לתפקידה?", שהתפרסמה בעתון "הארץ" ביום 4 בינואר 1972, נמסר כי בעלי הבנקים מסרבים להתקין מכשירים וצופרים לאזעקה מפני שודדים ומעדיפים לתת את הכסף לשו-דיהם, בניגוד לדעתה של המשטרה המחייבת התקנת הצופרים.

אבקש לדעת:

א. האם הידיעה נכונה?

ב. האם ישקול השר לקבוע תקנה שתחייב התקנת צופרים בבנקים?

שר-המשטרה ש. הלל:

עד עתה יכולה המשטרה לפעול רק במסגרת של שיכנוע ורצון טוב. עם קבלתו של התיקון לחוק רישוי עסקים, הצעה המונחת זמן רב מאוד על שולחן הכנסת ובוועדת הפנים, תהיה אפשרות למשטרה לחייב בנקים ומוסדות אחרים למלא אחר התנאים שהיא תקבע לצרכי אזעקה.

## 29. המיקוח על רוכלות באזור תל-אביב

חבר-הכנסת נ. אליעד שאל את שר המשטרה ביום ט' בשבט תשל"ב (25 בינואר 1972):

בעתון "הארץ" מיום 11 בינואר 1972 נמסרה ידיעה

מאפשר להחזיקו בכלא. לאחר לחצים הותר לד"ר מרדכי רביד לבדוק את אבוטובל בבית-המעצר. בתעורתו קבע הד"ר רביד כלהלן:

"סכנות אלה הן ממשיות ולא תיאורטיות בלבד כיוון ששכיחות סיבוכים אלה בחולים מסוג זה גבוהה מאוד...".

"המסקנות: זה הוא חולה-לב קשה, הדורש איוון תרופתי עדין של פעולות לב, מנוחה והש-נחה רפואית קפדנית. תנאי המעצר גורמים להת-גברות הכאבים, להתגברות אי-ספיקת הלב ובי-מקרה של התפתחות אחד הסיבוכים שצוינו, עלולים להביא למות החולה לפני שתגיע אליו העזרה הרפואית הדרושה".

מסתבר גם שהרופא המשטרתי לא ראה את רישומי הא.ק.ג. של אלי, ולא ידע בדיוק את פרטי מחלתו. כאמור, אותו רופא הוא שדרש להחזיר את אבוטובל לכלא אחרי שאושפז פעמיים תוך שלושה ימים בשני בתי-חולים. במהלך בקשה לשיחרור של אלי אבוטובל בערבות טען הפרקליט שהופיע מטעם המדינה, כי אין לשחררו בערבות, שכן ממילא אושפז אבוטובל בבית-החולים "אסף הרופא", ומקבל את הטיפול הד-רוש לו. למחרת ההחלטה הוצא אלי מבית-החולים והוחזר לכלא.

הנני מבקש לדעת:

1. האם הפרטים דלעיל הם נכונים?

2. אם אינם נכונים — מה אינו נכון ומה הן העובדות לאמיתן?

3. האם מצויות הוראות קבע לרופאים משטרתיים הקובעות מתי עליהם להסכים לשיחרורו של חולה עציר או שהשאלה מסורה לשיקולו של הרופא הנוגע בדבר?

שר-המשטרה ש. הלל:

שאלתה זו הופנתה אלי כבר בחודש דצמבר 1970, ואולם מאחר שהעניין היה נתון לחקירת השופט חוקר סיבות המוות, נבצר ממני להשיב עד כה. לאחר שב-24 לפברואר שנה זו נתן כבוד השופט את החלטתו בנושא השאלתה, הריני מתכבד להשיב עליה.

1-2. רוב העובדות המובאות בשאלתה אינן עובדות. להלן קטעים מהחלטת כבוד השופט שחקר בנסיבות המוות, אשר ניתנה, כאמור, ב-24 בפברואר 1972: "מתוך עיון בתיק בקשות שונות מס' 634/70 של בית-המשפט המחוזי תל-אביב-יפו והדיונים שהת-קיימו בימים 4 באוקטובר 1970, 1 בנובמבר 1970, 8 בנובמבר 1970, מתברר שהשופטים שדנו בבקשות לשיח-ור המנוח אלי אבוטובל לא היו משוכנעים שחיי של אלי אבוטובל הם בסכנת מוות, למרות שהיתה לפניהם תעודתו הרפואית של ד"ר מרדכי רביד, רופא מומחה למחלות פנימיות בבית-חולים תל-השומר, מיום 30 באוקטובר 1970, שצורפה לתיק הבקשות הנ"ל".

"כאשר בית-המשפט המוסמך מחליט על מעצרו של אדם חולה לב עד העמדה לדין, כל מה שדרשויות בתי-הסוהר חייבות לעשות הוא לתת לעציר את הטיפול הרפואי המידי בבית-חולים המצוייד ברופאים מומחים ובכלים מתאימים, כאשר בית-החולים אשר בכלא רמלה אינו יכול לתת טיפול כזה בגלל מגבלותיו הטכניות וה-רפואיות העומדות לרשותו. ואמנם המנוח אלי אבוטובל היה מאושפז בבית-חולים "אסף הרופא", שהוא בית-

שהם, או העוסקים ברוכלות על-פי רשיון של אחר, נתפסים בעיבתם - הם מובאים לדין.

### 30. הפיקוח על רוכלות באזור תל-אביב

**חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר המשטרה ביום ט' בשבט תשל"ב (25 בינואר 1972):**

מר יעקב קנר, מפקד משטרת תל-אביב לשעבר ומי שכהן עד לאחרונה כמנהל הפיקוח העירוני של תל-אביב ופרש מתפקידו זה עתה, אמר ב"שדורי ישר-אל" אתמול: "יש בעיר רוכלים ויש 'קבלנים' לרוכלות. ל'קבלנים' יש עיסוקים פליליים נוסף על רוכלות והם אינם נרתעים ממעשי אלימות והנחת פצצות".

אצל מר קנר עצמו הונחה פצצה כזאת. מר קנר הוכה על-ידי רוכל מתפרע ועכשיו הסתלק מן המאבק לנקות את תל-אביב-יפו מנגע הרוכלות. המאורע הזה הוא לדעתו בעל משמעות מיוחדת ומצביע על המצב החמור שבו מנוהלת העיר הגדולה ולכן אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם הודעת מר י. קנר נכונה?

2. אם כן, מה בדעת המשטרה (או הממשלה כולה) לעשות למען השתלטות על כנופיות הפשע הנ"ל ולהנהיג חוק וסדר בתחום ההפקרות ברוכלות בתל-אביב וביתר המקומות?

### שר-המשטרה ש. הלל:

ראה-נא תשובתי המפורטת מהיום לשאלתה של חבר-הכנסת נסים אליעד באותו נושא.

לשאלה 1. ההודעה כללית מאוד. מובן שייתכן כי בין העוסקים ברוכלות יש אנשים העוסקים במעשים לא חוקיים.

מניח הפצצה ליד ביתו של מר קנר טרם נתפס. מאידך גיסא, האיש שתקף את מר יעקב קנר בשל אי-קבלת רשיון לרוכלות נתפס, הובא לדין וקיבל ארבעה וחצי חודשי מאסר.

לשאלה 2. לא ידוע לנו על "כנופיות פשע" בקרב הרוכלים בתור כאלה, ובאשר להשתלטות חוק וסדר תמ-שיך המשטרה לפעול במסגרת החוקית האפשרית למ-טרה זאת.

### 31. הטיפול במפגרים שנידונו למאסר

**חבר-הכנסת נ. אליעד שאל את שר המשטרה ביום ה' באדר תשל"ב (20 בפברואר 1972):**

נזמנ לי לשמוע ביקורת מפיו של שופט שנתבקש לגזור את הדין על בגיד מפגר שהורשע בעבירה. לפי סוג העבירה היה מקום לגזור על המפגר דין מאסר, אולם מתברר שאין מקום להחזיק בו את המפגר אלא בבית-סוהר רגיל - דבר שמצפנו של השופט אינו משלים אתו.

אבקש להשיבני:

1. האם יש סטטיסטיקה ומעקב על-אודות מפגרים הנידונים למאסר?

2. האם קיימים מוסדות או סידורים מיוחדים לטיפול במפגרים שנידונו למאסר?

### שר-המשטרה ש. הלל:

1. אין ברשותנו נתונים סטטיסטיים על-אודות מפגרים הנידונים למאסר, מאחר שאינם נשלחים אלינו

על המצב המדאיג השורר בעניין הרוכלים ללא רשיון באזור תל-אביב, כאשר יש "קבלנים" לרוכלות בעלי עיסוקים מפוקפקים בנוסף לרוכלותם ואלה אף אינם נרתעים ממעשים אלימים.

אבקש לדעת:

1. האם הידיעה נכונה?

2. מה עשתה המשטרה על-מנת לחסל את נגע הרוכלות הבלתי-חוקית באזור תל-אביב?

3. האם ידוע למשטרה על "קבלני הרוכלות" ועיסוקיהם הפליליים? אם כן, האם הועמדו על כך לדין?

### שר-המשטרה ש. הלל:

1. בראיון ברדיו, שפורסם בעתון "הארץ" מיום 11 בינואר 1972, אמר מר קנר כי "כל עוד לא תחלק עיריית תל-אביב רשיונות לזכאים לכך, כדי שתהיה אבתנה בין רוכל מורשה לרוכל לא-מורשה, לא ייתכן פתרון לבעיית הרוכלות בתל-אביב".

2. הרשות המקומית (במקרה זה: עיריית תל-אביב-יפו) היא רשות הרישוי לעניין רוכלות והיא אחראית להסדרת ענייני הרוכלות. המשטרה מאשרת או מסרבת לאשר מתן רשיון, או קובעת תנאים למבקש הרישיון לפי קריטריונים הנוגעים לסדר הציבורי, בטחון הציבור וסדרי התנועה בלבד, אך אין היא נכנסת כלל לשיקולים מחוץ לתחומים הנ"ל המוגדרים בחוק. אם אישרה המשטרה מתן רשיון לרוכל מסוים, היא קובעת את תנאיה שהם חלק מתנאי הרישיון.

3. תנאים אלה כוללים תנאי שלפיו "הרוכל לא ימסור, לא ישכיר ולא יעביר בכל דרך אחרת את רשיונו לאחר ולא ירשה לאחר להשתמש ברשיון שניתן על שמו". לכן ברור כי כל עניין קבלנים לרוכלות הוא ממילא מנוגד לחוק, והמשטרה מטפלת בכל מקרה של הפרת חוק בהתאם לכך.

4. בפיקוח על רוכלות ורישויה עוסקת מחלקת הפיקוח של הרשות המקומית; המשטרה מונחית בעיקר רה למניעת "סכנות לשלום הציבור ובטיחותו" (סעיף 1 לחוק רישוי עסקים).

ועתה לעצם השאלתה:

לשאלה 1. דינו של רוכל שעבר עבירה כדינו של אדם שעבר עבירה; הרוכל שתקף את מר קנר, הממונה דאז על הפיקוח בעיריית תל-אביב-יפו, בשל אי-קבלת רשיון לרוכלות, הובא לדין ונענש לארבעה וחצי חודשי מאסר. רוכל אחר, שנחפסה סחורתו על שום שרכל בה ללא רשיון והצית את משרדי מחלקת הפיקוח של עיריית תל-אביב-יפו ב-20 בפברואר 1972, נעצר, נחקר ויובא לדין.

2. המשטרה מדווחת דרך קבע נגד העוסקים ברוכלות בלא רשיון, או המפרים את תנאי הרישיון, ומביאה אותם לדין. בשנת 1971 נרשמו על-ידי המשטרה בתחום עיריית תל-אביב-יפו בלבד לא פחות מ-7,129 דו"חות נגד רוכלים. עם זאת ספק הוא אם העונשים המוטלים על-ידי בתי-המשפט על העבדיניים יש בהם כדי להרתיע.

לשאלה 3. אם הביטוי "קבלני רוכלות" מכון לאנשים שקיבלו רשיון לעיסוק ברוכלות ומסרו את רשיונותיהם לאחר בניגוד לתנאי המשטרה, הרי ככל

היה לקרות. מאחר שהחשד של השוטר בנוי היה על התרשמות ולא על ראיות של ממש, חייב היה במקרה זה להביא את האשה החשודה במהירות האפשרית לתחנת המשטרה כדי לבדוק את חשדו, ולא לטלטל אותה במשך שעות בניידת המשטרה ולהביאה לבית-המעצר.

כאמור, השוטר פעל בתום-לב, אך הוא שגה בשיקוליו ונהג בדרך בלתי-נכונה ובלתי-צודקת. רצוני להביע את צערי והתנצלותי על עגמת-הנפש שנגרמה לאשה בשל כך.

3-4. מפקד ניידת יכול להיות רב-סמל, סמל או שוטר. קיימות הוראות מתאימות למפקדי ניידות, אך יש מקרים חריגים שבהם עלולים הם לטעות, כפי שקרה במקרה זה.

5-6. מן המקרה הנ"ל הוסקו מסקנות מתאימות, הן לגבי האנשים שפעלו במקרה עצמו והן לגבי מצבים אפשריים דומים בעתיד, למניעת הישנות תוצאות כה מצערות.

### 33. השתתפות משמר הגבול בהלווייתו של סמ"ר צאלח קול

חבר-הכנסת ז. שובל שאל את שר המשטרה ביום כ"ב באדר תשל"ב (8 במארכ 1972):

1-ב בפברואר 1972 מת סמ"ר צאלח עלי קול (מס' 22088) ממשמר הגבול, כתוצאה מפציעה מכדור רובה. הנ"ל הובא לקבורה בכפר, מגאר, ביום 2 בפברואר 1972. נמסר לי, שבניגוד לנוהג המקובל, לא נוכח בטקס הקבורה שום נציג של משמר הגבול, ולא כל שכן משמר כבוד של החיל.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם נכונות הידיעות הנ"ל?
2. אם כן, מה היו הסיבות למחדל הנ"ל?

שר-המשטרה ש. הלל:

1-2. הידיעות אינן נכונות. בהלוויית השתתפו מספר קציני משמר הגבול, אשר נשלחו לשם על-ידי מפקד דיהם. בנוסף על כך נשלחו גם כ-10 שוטרי משמר הגבול להשתתף בהלווייה, ואמנם הם נכחו בה.

למרבה הצער לא ניתן היה לערוך לסמל קול סאלח, זכרונו לברכה, הלווייה בטקס רשמי, הנערכת רק לאנשי משטרה הנופלים בשעת מילוי תפקיד או עקב מילוי תפקיד. כידוע, לא היתה פטירתו של הנ"ל בקטגוריות אלו.

### 34. עלותו של העלון "המתרחש בעולם המשטרה" ותוצתו

חבר-הכנסת ד. מילמן שאל את שר המשטרה ביום כ"ב באדר תשל"ב (8 במארכ 1972):

משטרת ישראל הוציאה בימים אלה עלון בשפה הערבית בשם: "המתרחש בעולם המשטרה".

אבקש לדעת:

1. בכמה עותקים הודפס העלון?
2. כמה עלתה ההוצאה הזאת?
3. כמה ימי עבודה הוקדשו במשטרה להכנת העלון, הדפסתו והפצתו?

כמפגרים ולא נעשות בדיקות ובחינות בבתי-הסוהר על-מנת לקבוע אם יש מפגרים בין האסירים.

2. לא קיימים מוסדות מיוחדים למפגרים במסגרת שירות בתי-הסוהר. מוסדות כאלה נמצאים ברשות משרד הסעד.

### 32. עציצת אשה ברחוב על סמך חשד בלתי-מבוסס

חבר-הכנסת נ. אליעד שאל את שר המשטרה ביום ט' באדר תשל"ב (24 בפברואר 1972):

אבקש להביא לידיעת השר את הסיפור הבא שסופר לי:

ביום שני, 31 בינואר 1972, סמוך לשעה 19.30, עברה אשה צעירה (בת עשרים ואחת) ברחוב בן-יהודה בתל-אביב. כפי הנראה אחד ממכריה עשה לה סימן לשלום והיא ענתה בסימן דומה והתקדמה לעבר מונית-שירות כדי לנסוע לביתה. בטרם חיסגר דלת המונית הופיע אדם בלבוש אזרחי ושאל את האשה "למי עשית שלום". האשה ענתה "למכר שלי". האדם הראה תעודת משטרה ורבע מן האשה לרדת מן המונית ולהחלוות אליו לניידת. כאן נפתח ויכוח שקשה לדייק במסירת תכנו. מכל מקום האשה הועלתה בתוקף הוראת המשטרה לניידת על אף ההתנגדותה ומחאתה והבכי שהיא מדרה בו, במיוחד כאשר התברר לה שהיא הועלתה לניידת שאספה נערות סוטרות, והאשה חשה פגיעה אינמה שראו בה נערה סוטה.

הניידת הסתובבה עם כל הנערות הסוטרות, ובכלל זה האשה, עד שעה 24.00, וכל הזמן הזה תוך ידיעה ברורה שהאשה צועקת חמס, אך אין קול ואין עונה. האשה לא הובאה כלל לתחנת המשטרה אלא הובלה ישר לתחנת מעצר באבו-כביר ושם ניסו להכניסה לחדר המעצר, אולם היא התגוננה בכל כוחותיה וסירבה להיכנס. שוטרת, שהיתה במקום וחיפשה את הוראת האשה ומצאה את טיעוניה צודקים, המליצה לשחררה, אך האחראים לא נענו. למזלה של האשה, היא ראתה אשה אשר אצלה עבדה, וביקשה ממנה להודיע מיד למעביד שלה, והוא בא מיד לתחנת דיוגוף בתל-אביב עם אשתו ובהערבותו שוחררה האשה ונשלחה לביתה.

אבקש להשיבני:

1. האם מוכן השר לבדוק את המקרה?
2. אם כן, אורה לכבוד השר אם יודיע לי את התוצאות.
3. מה דרגתו של מפקד ניידת ואילו סמכויות לו?
4. האם קיימות הוראות ברורות למפקד ניידת, במיוחד כשטעות כמו זו המתוארת לעיל עלולה להביא לאסון נפשי שלא יכופר?

5. האם אין הוראה המחייבת שוטר, העוצר אזרח שאינו בעל עבר ידוע, להביאו לתחנת המשטרה תחילה?
6. מה הן האפשרויות העומדות לרשות אשה, ההולכת לתומה ונחשדת בהתנהגות סוטה, להפריך את החשדות בצורה מיידית?

שר-המשטרה ש. הלל:

1-2. המקרה נבדק, ולצערי הדברים המובאים בשאלתה נכונים. הבדיקה הראתה שאמנם השוטר פעל בתום-לב וכי היה זה משגה מצער מצדו, שלא צריך

הם הובאו לפני שופט ונעצרו ל-10 ימים. יש ראיות לכאורה נגדם והם יובאו לדין.

### 36. התנהגות השוטרים כלפי מר פחד חוסיין פאעור מוזה, תושב הכפר שעב

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר המשטרה ביום כ"ב באדר תשל"ב (8 במארס 1972):

פחד חוסיין פאעור מוזה, מתושבי הכפר שעב שבגליל המערבי, התאונן שהוא סובל בתקופה האחרונה מהתנכלות המשטרה. הוא טוען במכתב שהתפרסם בעתון "אל-איתחאד" מיום 29 בפברואר 1972 ששוטרים עוצרים את מכוניתו בכל הזדמנות ורושמים לו דו"חות ללא כל הצדקה.

ב-26 בפברואר 1972 הופיעו שלושה שוטרים בביתו — סמל עסאף, שוטר בשם אבו-טאלב ושוטר שלישי שמספרו 24036. השוטרים הודיעו לו שיש צו מעצר נגדו על אי-תשלום חובות ודרשו שיעלה למכונית המשטרה. הוא טוען שביקש לדאות את צו המעצר, אך כשסירבו להראות לו את הצו סירב לעלות למכונית המשטרה.

השוטר אבו-טאלב והשוטר מספר 24036 התנפלו עליו בנוכחות אשתו וילדיו, היכו אותו והעלוהו בכוח למכונית המשטרה. בתחנת המשטרה בעת החקירה נאמר לו שלמשטרה יש אינפורמציה שהוא איש "אל-פתח"; אחרי כן נאמר לו שהוא קומוניסט ובגלל זה הוא נעצר. לאחר אימים שוחרר האיש מן המעצר.

אבקש לדעת:

1. מה הן העובדות הידועות לכבוד השר על-אדות נסיבות מעצרו של פחד חוסיין פאעור מן הכפר שעב?

2. האם מוכן כבוד השר לבדוק את תלונתו של הנ"ל בדבר התנכלות המשטרה כלפיו ונסיבות מעצרו?

3. האם היו חריגות בהתנהגות השוטרים כלפי הנ"ל?

אם כן, אילו אמצעים נוקט כבוד השר כדי שלא יישנה דבר כזה?

### שר-המשטרה ש. הלל:

1-2. נגד פחד חוסיין פאעור הוצאה פקודת מאסר עקב אי-תשלום חוב. נשלחה אליו התראה כי אם לא ישלם את החוב, ייאסר. כיוון שהחוב לא שולם, נשלחו שוטרים לאסרו. הוא התנגד להיענות לשוטרים ואז הועלה בכוח למכונית המשטרה. תוך כדי הנסיעה נזכר כי הוא כבר שילם את החוב ויש בביתו קבלה ואז הוא שוחרר תוך הבטחה שהוא יביא את הקבלה שברשותו לתחנת המשטרה.

בעדותו שנבנתה מן האיש בעקבות השאילתה הזאת הוא מסר כי הוא בעל רכב, אולם בשנים האחרונות לא נערך לו כל דו"ח מצד שוטרי משטרת סכנין. לדבריו הוא לא הובא כלל לתחנת המשטרה וממילא לא נאמר לו שהוא "קומוניסט" או שייך ל"אל-פתח". הוא מאשר שכתב מכתב לעתון "אל איתחאד" ועל זה פירסמו מאמר, אך לדבריו הוסיפו על טענותיו בדברים שאין להם בסיס במציאות.

4. מי הוא הציבור הערבי אשר נזקק לעלון זה?  
5. בין מי מופץ העלון?

### שר-המשטרה ש. הלל:

1. העלון מודפס ב-1,700 עותקים.  
2. ההוצאה הטכנית עולה כ-165 לירות (הגיר, הגלופות וההדפסה).  
3. אין תחשיב של ימי עבודה בהכנת העלון במשטרה, שכן הכנת החומר, תרגומו והפצתו מתבצעים על-ידי אנשי משטרה שמלאכתם בכך בתוקף תפקידם, אם במדור לעריכה ופירסומים ואם במשלוח התפוצה באמצעות הדואר המשרתי.

4-5. הציבור הערבי הנזקק לעלון זה הוא: א) השוטרים המקומיים בשטחים המוחזקים בנפות יהודה ושמרון, נפת עזה וצפון-סיני וכן במזרח-ירושלים; ב) בתי-הספר העל-יסודיים. בעיקר בשטחים המוחזקים; ג) מוסדות ואישים בשטחים המוחזקים ובירושלים המזרחית; ד) בני המיעוטים במשטרה ובמשמר הגבול.

### 35. המריצות לבית-הספר "הכובשים" בתל-אביב

חבר-הכנסת ש. כהן שאל את שר המשטרה ביום כ"ב באדר תשל"ב (8 במארס 1972):

במסגרת תכנית "מבט" בטלוויזיה, ביום שני, 6 במארס 1972, ראיתי כי בית-ספר "הכובשים" בתל-אביב הותקף על-ידי אלמונים בשבת האחרונה (5 במארס 1972).

תוצאות ההתקפה שצולמו והובאו במסגרת התכנית הן: הרס מוחלט של מטבח בית-הספר, המספך ארוחה חמה לתלמידי בית-הספר; נהרסו דלתות חדרי הנוחיות; בחדר ההתעמלות נופצו השמשות, נמרחה מרגרינה על הקירות ונגרם עוד נזק רב.

כפי שסופר באותה כתבה אין זו הפעם הראשונה שבית-ספר זה נפגע בהתקפות מן הסוג הנזכר.

אבקש לדעת:

1. האם הידיעה נכונה, בחלקה או כולה?  
2. אם רק בחלקה, מה האמת בידיעה?  
3. מה עשתה המשטרה למניעת פגיעות בבית-הספר, מאז ההתקפה הראשונה על בית-הספר?  
4. האם נתפסו האחראים למעשי החורבן שנעשו בבית-הספר?  
5. מה יעשה כבודו למניעת מעשה דומה בעתיד?

### שר-המשטרה ש. הלל:

בשני מקרים שקדמו למקרה זה, ב-22 בספטמבר 1971 וב-2 במארס 1972, הוגשו תלונות על נזקים לדלת ולשמשות ועל גניבת מצרכי מזון וציוד ספורט תוך התפרצות לבית-הספר, ואולם בשני המקרים לא נתגלו ולא נעצרו חשודים.

במקרה האחרון, שאליו מתייחסת השאילתה, שאירע במשך חופשת סוף השבוע שבין 3 במארס 1972 — 5 במארס 1972, נגרם נזק רב לשמשות, ריהוט, כלי אוכל וציוד שניזוקו בחדון. כן הושחתו מצרכי מזון ולוכלו קירות בצורה בריונית.

לאחר חקירה נעצרו שני נערים חשודים בהשתתפות במקרה האחרון. אחד מהם למד בבית-הספר הנ"ל.

חוברת כ"ו, ישיבה רצ"ד  
— שאלות ותשובות (הלל, טובי, האונגר) —

1. מה היתה סיבת מעצרו של הנער איתן גרוס-פלד?

2. האם חקר שר המשטרה את ההאשמות הרבות שהושמעו בציבור, שמעצרו של איתן גרוספלד והחזקתו במוסד להסתכלות פסיכיאטרית מקורם בנקמות ובלחץ פוליטי?

אם כן, מה הן תוצאות החקירה?

אם לא, האם מוכן השר לחקור האשמות אלה?

3. מה היו תוצאות ההסתכלות הפסיכיאטרית שאלה נשלח הנער גו?

4. האם אין השר חושב לנכון לבטל את משפטו של הנער גו ולשחררו מכל הגבלה?

**שר המשטרה ש. הלל:**

1-2: איתן גרוספלד נאשם בשעתו בתיק פלילי, בבית-משפט השלום לנוער, בגין השתתפות בהפגנה ב-18 במאי 1971, והואשם בהשתתפות במהומות, בניסיון להסית לתקיפת שוטרים ובגרימת נזק לרכוש.

הואיל ושותי האשמות הראשונות הן מסוג פשע, הועבר התיק לפרקליטות המחוז. בתאריך 21 בינואר 1972 הופיעה לפני בית-המשפט קצינת המבחן לנוער וביקשה צו לשליחת הנער להסתכלות ולבדיקות פסיכיאטריות. השופט נענה לבקשתה והוציא החלטה שלפיה יוחזק הנער להסתכלות במצפה-ים, או בכל מקום אחר שייקבע על-ידי מנהל מצפה-ים.

התביעה, איפוא, נוהלה על-ידי הפרקליטות, והב-קשה להסתכלות באה מטעם קצינת המבחן ולא מטעם המשטרה.

לא היה כל קשר בין הבקשה לצו הסתכלות לבין המעצר, שנבע מהשתתפות הנער בהפגנות נגד הקונגרס. זימונו לבית-המשפט נקבע עוד לפני קיום הקונגרס והוא הובא לפני השופט תוך כדי מעצרו. שום נקמות ולחץ פוליטי לא גרמו לשיקולי מעצרו והחזקתו במוסד להסתכלות פסיכיאטרית. הדיבורים על נקמות ולחץ פוליטי מתאימים אולי לתפיסת עולמו של השואל הנכבד, אך לא למציאות של מדינת חוק בישראל.

3. תוצאות אלו הן חסויות. כאשר הן נקבעות הריהן נשלחות ישירות אל השופט, ואין אנחנו יודעים את התוצאות.

4. בשלב זה של ההליכים המשפטיים, הסמכות לעיכובם היא בידי היועץ המשפטי לממשלה.

39. **עצירת עולה חדשה בעוון שנבע מאי-ידעית הנוהג חבר-הכנסת ג. האונגר שאל את שר המשטרה ביום ב' באייר תשל"ב (16 באפריל 1972):**

לפי ידיעות שהתפרסמו בעתונות נעצרה צעירה עולה מרוסיה בבאר-שבע בגין שימוש בטלפון וסירוב לשלם בעד השיחה, אשר נבע מאי-הבנה בגלל קשיי הבנת השפה של העולה החדשה.

אבקש לדעת:

א. מה היו הסיבות למעצר העולה מרוסיה?

ב. האם בכל מקרה מסוג זה נוהגת המשטרה לעצור אנשים?

ג. האם הבינו אנשי המשטרה את העולה ואת הסבריה?

בעדותו הוא מסר עוד כי כאשר טען שהוכה, התכוון להעלאתו נגד רצונו לרכב המשטרה.

3. לא היו חריגות בהתנהגות השוטרים כלפי הנ"ל.

37. **החקירה בעניין מכתב איום שקיבל מר נאדים מוסא מאב-סנאן**

**חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר המשטרה ביום כ"ב באדר תשל"ב (8 במארס 1972):**

ב-1 בפברואר 1972 קיבל מר נאדים מוסא, סגן יושב-ראש המועצה המקומית אבו-סנאן, שהוא יושב-ראש סיעת רק"ח במועצה, מכתב איום שנשלח אליו מדואר עכו בתאריך 31 בינואר 1972. המכתב, שכלל איום ברצח, היה בוז הלשון:

"לכבוד מר נאדים מוסא, שלום וברכה מאחד ממקורבך.

לו יכולתי להודיעך את הידיעה הזאת הייתי עושה. אולם אני שולח אליך מכתב זה ומודיעך בו כי אם במשך שבועיים מקבלת המכתב לא תתפטר מהמועצה המקומית, לא מהסגנות בלבד אלא גם מכל הקשור עם המועצה כולל החברות, תיהרג ביריה תוך השבועיים שלאחר מכן. אני מייעץ לך ומזהירך.

חשוב... חשוב... חשוב.

(—)

ציור של אקדה."

עם קבלת מכתב איום זה פנה נאדים מוסא אל משטרת עכו ומסר את המכתב וביקש חקירת המשטרה. הגני מבקש לדעת:

א. האם קיימה המשטרה חקירה לגילוי המקרה?

ב. מה העלתה חקירת המשטרה בנדון?

**שר המשטרה ש. הלל:**

א. כן. המקרה נחקר.

ב. נפתח תיק פלילי, והחקירה התנהלה בכיוונים שונים. לפי שעה אין תוצאות. החקירה נמשכת.

38. **החזקתו של הנער איתן גרוספלד במוסד לשם הסתכלות פסיכיאטרית**

**חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר המשטרה ביום ב' באייר תשל"ב (16 באפריל 1972):**

בסוף חודש ינואר שנה זו עצרה משטרת ירושלים את הנער הירושלמי איתן גרוספלד, הידוע בשם "גו", לאחר שהשתתף בהפגנת "הפנתרים השחורים" ביום פתיחת הקונגרס הציוני ה-28 בבנייני האומה בירושלים.

הנער הנ"ל הובא לפני שופט השלום מר בן-הדוד ולפי בקשת המשטרה נשלח על-פי החלטת השופט להסתכלות פסיכיאטרית במוסד סגור.

תחילה הועבר הנער למוסד לעבריינים צעירים "מצפה-ים", ואחרי כן ל"הדסה", להסתכלות במחלקה הפסיכיאטרית. הנער גו שוחרר ב-5 במארס 1972, אך כפי שפורסם בעתונות ("ידיעות אחרונות") ביום 7 במארס 1972 הוא יועמד למשפט באשמת השתתפות בהפגנה בלתי-חוקית.

הגני מבקש לדעת:

**שר-המשטרה ש. הלל :**

3. מה היה הגידול במספר האסירים המכורים לסמים בשנתיים האחרונות?
4. כיצד מתכוון כבוד השר לפעול בנדון לשיפור המצב?
5. לאיזה תקציב יודקק שירות בתי-הסוהר כדי לטפל בבעיה זאת?
6. מה נעשה כיום על-מנת לתת טיפול מינימלי הכרחי לאסירים אלו?

**שר-המשטרה ש. הלל :**

1, 4, 5: פרק 5, סעיפים 45 עד 49 בחוק דיני העונשין (דרכי ענישה) [נוסח משולב], 1970, קובעים את דרכי הטיפול והאחריות בענייני גמילה.

סעיף 45(ב) קובע: "לא יינתן צו לפי סעיף זה (להלן — צו החזקה) אלא אם מוסד שאושר על-ידי שר הבריאות לעניין סעיף זה כמתאים לטיפול בגמילה הודיע שיש בו מקום לאישפוזו של הנדון לשם טיפול כזה".

לא הוכרז על בית-חולים שבשירות בתי-הסוהר כמוסד סגור לצורך גמילה מסמים בהתאם לחוק, באשר לא קיימים שם התנאים, הצוות הרפואי והאמצעים לגמילה. לכן, גמילה בשלב זה אינה יכולה להיעשות במסגרת שירות בתי-הסוהר, אלא במסגרת של מוסדות משרד הבריאות בלבד.

ועדה שנתמנתה על-ידי שר הבריאות בודקת את המערכת הרפואית במסגרת שירות בתי הסוהר ותתייחס במפורש לבעיה זאת. רק בעקבות המלצותיה אפשר יהיה לבחון אם בכלל ניתן להקים מוסד כזה במסגרת שירות בתי-הסוהר ומה הן הדרישות התקציביות והפר-סונליות שיתחייבו מכך.

2 ו-3. מטבע הדברים, אחוז המשתמשים בסמים בין העבריינים הוא יחסית גבוה, אולם לא נערכות בדיקות ואין לנו סטטיסטיקה המראה את מספר המש-תמשים בסמים.

6. האסירים המגיעים לבית-הסוהר במצב אקוטי והזקוקים לטיפול רפואי מידי מקבלים את הטיפול הרפואי המידי של רופאי השירות בבתי-הסוהר. וכמובן גם מנסים, במידת האפשר, למנוע מהם לקבל סמים, אולם אין לראות זאת במסגרת הוראות החוק בדבר גמילת אסירים מהתמכרות לסמים.

**ג. הצעה לסדר-היום****התאבדות הנער רחמים קארדי בבית-הכלא והמסקנות שיש להסיק מכך**

סר, מציקים לי ועושים לי מעשים מגונים" — אמר רחמים קארדי בפני השופט, כאשר קולו נחנק מדמעות, לפני מספר שבועות. מכיוון שרחמים לא מצא רחמים אצל השופט, מצא את מותו על-ידי תלייה בבית-הסוהר של אבו-כביר, והוא בן שבע-עשרה שנה בלבד.

**הי"ר י. נבון :**

אני מציע לך ניסוח קצת יותר מוצלח, שלא יהיה קשר בין שני הדברים האלה.

א. האשה שאלה מתייחסת השאלתה נכנסה לחנות וקיימה שיחה טלפונית מבאר-שבע לדימונה. מונה הטלפון הצביע על 3 שיחות, אולם האשה שילמה בעד שיחה אחת בלבד וסירבה לשלם בעד 2 השיחות הנותרות, כפי שדרשה בעלת החנות. התפתח דין ודברים בין שתי הנשים. בעלת החנות נטלה מידה של האשה בונבוגיירה שקנתה קודם לכן ואמרה כי תחזיר לה אותה רק לאחר שתשלם בעד יתר השיחות. כתוצאה מן ההתקוטטות נשבר צעצוע שהיה בחנות, בעלת החנות הגישה תלונה, וכתוצאה מכך הוגש כתב-אישום נגד האשה.

לאחר בדיקה ושיקול-דעת נוספים הגיעה המשטרה למסקנה כי אין בכך עניין ציבורי והמליצה לפני הפר-קליטות על עיכוב ההליכים תוך הבנה כי התנהגות האשה, שהיא עולה חדשה, נבעה מאי-הבנת הסובב אותה.

ב. במקרים מסוג זה נוהגת המשטרה להחזיר על כנו את הסדר שהופר ולהשכיך שלום בין היריבים.

במקרה זה הגיע השוטף למסקנה שיש מקום להג-שת תביעה, אולם כאמור לאחר שיקול-דעת נוסף הגיעו הממונים עליו למסקנה כי מן הדין היה לגנוז את התיק, ולא היה כלל מקום להזדקק לטיפול פלילי בסיכסוך זה.

ג. לא ידוע לי על כל קושי בהבנת הסבריה של האשה.

**40. גמילת אסירים מהתמכרות לסמים**

**חברי-הכנסת ג. פת שאל את שר המשטרה ביום ב' באייר תשל"ב (16 באפריל 1972):**

בעתון "מעריב" מיום 17 במארס 1972 נמסר מפי נציב בתי-הסוהר, כי "אין בשירות בתי-הסוהר אפשרות לתת לאסירים טיפול שיגמול אותם מהתמכרותם לסמים, משום שחסרים המוסדות המיוחדים שאושרו לשם כך על-ידי משרד הבריאות".

נוכח הסכנה הגדולה בהתמכרות לסמים וגידולה המהיר בשנים האחרונות, אבקש לדעת:

1. האם המצב הנוכחי לעיל מוכר לכבוד השר?
2. כמה אסירים המכורים לסמים נמצאים כיום בבתי-הסוהר?

**הי"ר י. נבון :**

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. יושב-ראש הכנסת והסגנים אישרו דחיפות ההצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת שלמה לורנץ בנושא: הת-אבדות הנער רחמים קארדי בבית-הכלא והמסקנות שיש להסיק מכך. רשות הדיבור לחברי-הכנסת לורנץ.

**שלמה לורנץ (אגודת ישראל):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. רחמים קארדי ביקש רחמים. אני מצטט: "אני לא מסוגל לחיות במא-

חוברת כ"ו, ישיבה רצ"ד  
— הצעה לסדר-היום (לורנץ, הלל) —

איך עושים להם הכל. הייתי שומע את הצעות שלהם, את הבכי שלהם. זה היה איום."

ואם יגידו לי שהסיפור איננו אוטנטי, הרי תדשו לי לצטט קטעים מראיון שהיה בטלוויזיה. אינני צופה בטלוויזיה, אבל קיבלתי את האינפורמציה מאחד מחברי הכנסת. היה זה ראיון עם מפקד בית-הכלא באבו-כביר, מקום בו אירעה ההתאבדות. בסוף הראיון שואל המר-איין את מפקד בית-הסוהר: הגד לי, אילו היה בני מסתבך במשהו ומגיע אליך לבית-הסוהר באבו-כביר, האם תוכל להבטיחו שלא יהיה הפקר למעשי סדום? מפקד בית-הסוהר השיב תשובה קצרה וברורה — והייתי אומר אפילו באומץ לב — תשובה בת מלה אחת: לא. חברי הכנסת, בטוהני שתדוהו אחי בהחלט כאשר אומר שבשום פנים ואופן אין אנו מקבלים את התשובה הזאת של מפקד בית-הסוהר באבו-כביר. לא נרפה משר המשטרה עד שיבטיח לנו מעל במת הכנסת גם הוא הבטחה ברורה וקצרה. נסתפק בתשובה בת מלה אחת על שאלה זו: כן. שר המשטרה חייב להבטיח לנו שדבר כזה לא יקרה בשום אופן לא באבו-כביר ולא בבית-סוהר אחר. איך אפשר להבטיח הבטחה כזו? — לא עלי למצוא את הפתרון.

סבורני שמותר לי להזכיר את שיחתנו הבוקר עם שר המשטרה, שבה שאלתי אותו אם ניתן לעשות נסיון של הפעלת טלוויזיה במעגל סגור, דוגמת המכשיר שמשמשים בו מפעלים גדולים, כדי שהמנהל יוכל לעמוד כל הזמן על המתרחש בממלכה שלו. אולי מפקד בית-הסוהר או אדם אחר שם יפעיל טלוויזיה במעגל סגור ובדרך זו יפקח ויעקוב אחר כל מה שמתרחש בין כתלי בית-הסוהר. הדבר יכול להביא תועלת גם מבחינה בטחונית וגם מאותה בחינה שהזכרתי. יכול להיות שאין ממש בהצעתו זו, אבל אין זה חשוב — לא עלי למצוא פתרונות, כל מה שעלינו לעשות הוא לדרוש משר המשטרה ומהממשלה למצוא פתרון לבעיה כדי שדבר כזה לא יישנה.

2. האם יבינו הכנסת והממשלה, שלא די להטיל עבריינים צעירים לבית-הסוהר, אלא עלינו לדאוג למע-קב אחר העברייני, לרבות חינוך וטיפול נפשי ופסיכיאטרי, ואחרי שיחרורו לעשות מאמצים גדולים יותר מאלה שנעשים כיום למען שיקומו? — ואינני מתכחש לעובדה שגם כיום נעשים מאמצים לשיקומו של האסיר. לו היינו מבינים זאת, ודאי שרחמים קארדי היה עדיין בחיים, ואולי היה אזרח טוב ומאושר.

3. האם יבינו הכנסת והממשלה שיש לדאוג ליל-דים מסוגו של רחמים קארדי ולהעבירם למוסד מחנך כדי שלא יגיעו למוסד לעבריינים, וכחמשך לכך לבית-סוהר? נוסף לכך, אדוני שר המשטרה, זה יהיה זול יותר מבחינה תקציבית.

4. האם יבינו הכנסת והממשלה שלא ייתכן שאנ-שים, ובמיוחד בני נוער, יעמדו לדין ללא הגנה משפטית, בלי עורך-דין, כפי שהיה במקרה של רחמים? מותר לי להניח שאילו היה עורך-דין לרחמים, לא היה נשלח לבית-הסוהר, שהיה לו לבית-קברות.

5. האם יבינו הכנסת והממשלה שיש לחשוב שוב ושוב על מערכת העונשים שלנו, ובמיוחד למה שנוגע לגנור?

6. דרך אגב, האם יבינו הכנסת והממשלה את

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

היתה זאת הפגנה אילמת מצד רחמים קארדי נגד החברה שלא שמעה לקול זעקתו, נגד החברה אשר הוניהה אותו והפקירה אותו עד כדי כך שגם גופו יהיה הפקר וטרף למעשי סדום.

אדוני היושב-ראש, עלינו לדעת את סיפור חייו של רחמים קארדי לפחות בקצרה: מאז גיל עשר הוא מתנגש עם החוק. כבר בגיל רך זה הוא נמצא במעון לעבריינים צעירים. במשך שבע שנים הוא מצליח לצבור 130 חקים, אבל כולם על עבירות של גניבות ופריצות קטנות כדי לאכול פת לחם. במאמר מוסגר אינני יכול שלא להזכיר את הפסוק במשלי: "לא יבזו לגנב כי יגנוב, למלא נפשו כי ירעב". העבירה האחרונה שלו, שהביאה אותו לבית-הסוהר לתקופה של חמישה-עשר חודש, היתה גניבה של אולר וברונט לכיסוי משאית.

שר-המשטרה ש. הלל:

זה לא נכון.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

אם זה לא נכון — תתקן אותי. אני יכול לצטט רק לפי העתונות. שלא הוכחשה. הוא הובא אז לדין על שלוש עבירות: שתיים שהזכרתי והשלושית בקשר למס-פריים, ועל כך שוחרר, אבל זה ודאי לא משנה את הדבר. המשבר הנפשי העיקרי נגרם לו בגיל שלוש-עשרה, כאשר ליווה את אמו החוצה אחר חגיגת הבר-מצווה שלו במוסד לעבריינים והיא נדרסה למוות לפני עיניו.

גיל עשר ועד יום מותו בשנת השבע-עשרה לחייו לא ידע רחמים יום אחד טוב, פרט לשנה אחת מאושרת. היתה זו אותה שנה כאשר נתקבל כחניך למחנה של הצבא. הוא עבד שם לשבועות רצונם של מעבדיו והיה מאושר, עד שיום אחד פוטר, והפעם לא בשל עבירה, אלא כדי שלא יקבל קביעות בעבודה.

מתוך יאוש, מחוסר בית — וביתו הוא בית הרוס —, מחוסר מוסד מתאים שיקבל אותו, הוא חזר לפרנס עצמו מגניבות ומפריצות קטנות, צובר תיק אחרי תיק, עומד למשפט פעם אחר פעם, ולתמיד בלי עורך-דין — וכך גם בפעם האחרונה כאשר הפעילו נגדו עונש של חמישה-עשר חודשי מאסר על תנאי.

אדוני היושב-ראש, את הירחורי לבי הגונים, את כאבי הצורב, את מחאתי הנועמת על כל מה שקרה — אביע בכמה שאלות ענייניות.

1. האם יבינו הכנסת והממשלה שלא ייתכן, בשום פנים ואופן לא ייתכן, שנער אשר בליט ברירה נשלח למעצר-מאסר יהיה הפקר לתוקפנים מיניים ולמעשי סדום? אני מצטט כמה שורות ממאמרו של מנחם תלמי בעתון "מעריב" מיום 29 במאוס, זמן רב לפני ההתאבדות של רחמים. לאחר שההחונאי מספר את הסיפור של עבריו מועד שחזר למוטב, הוא מציג את השאלה: "מה החוויות הקשות ביותר הזכורות לך מאותה ישיבה ראשונה בכלא?" והתשובה היא: "הח-וויה הכי קשה והזכרונות הכי קשים — זה עניין הצעירים. מפעם לפעם היו מביאים איזה עבריון צעיר שפוט. וכמו שהיו מכניסים אותו, כבר היה מישהו מהמבוגרים מתלבש עליו. אם הגער היה מתגנב, היה מקבל מכות רצח עד שהיה נשבר. בלילה הייתי שומע

מסויימים הם שונים ממה שאמרת פה, אני חושב שהיה גם מעניין את הציבוריות שתציג אותה בצורה נאותה ושלא נתחיל את הסיפור מראשיתו. אבל לאחר שהצגת את השאלות, אענה עליהן כמיטב יכולתי.

אדוני היושב-ראש, אין כל ספק שהנושא הנידון פה גורע בשני דברים שהם בבחינת אסון וטרגדיה, שלא זו בלבד שהם מצדיקים ביורד ובדיקה יסודיים וכנים, אלא אף מחייבים זאת. מוכן מאליי שהנושא הועבר מיד לחוקר מקרי מוות, וזה היה ידוע לכנסת כשהועלה הנושא. העברנו את העניין לבדיקת חוקר מקרי מוות, כפי שמחייבים החוק והסדר הטוב. העניין נמצא עדיין בדיון, ואני נתון בדילמה מסויימת כשאני צריך לדבר על עניין שהועבר לבדיקה משפטית. אבל מאחר שאני-אפשר היה למנוע העלאת הנושא מעל במת הכנסת, אשתדל לומר מספר מלים בעניין זה, לפי מיטב הכרתי והבנתי, מבלי שזה יפגע במסקנותי של חוקר מקרי מוות.

ואולי בדיעבד יש ברכה, ברכה מוראת, בכך שהנושא הועלה כאן היום, לאחר שכבר היה טרף לדיונים רבים בכל אמצעי התקשורת למיניהם, וכל אחד טיפל בו כדרכו, כל אחד טיפל בו כטעמו.

אין כל ספק שאנחנו דנים בעניין טרגי, אסון מצער, והוא מצער פי כמה באשר מדובר בנער בן שבע-עשרה שנים, נער שמילדותו היה גורלו גורל טרגי, שלא מש ממנו עד שדחפו לזרועות המוות. הזנחה ואסון השאירו עליו חותמם, ומי ידע מה היה עמקם של הזעזועים הנפשיים שעברו עליו, שחלק מהם הזכיר כאן חבר-הכנסת לורנץ, כאשר ראה את אמו נהרגת בתאונת דרכים לעיניו, כאשר סבל ממחסור וממצוקה. הגורל רדף אחריו. החברה לא הצליחה לשקם אותו, החברה לא הצליחה לעזור לו ולא הצליחה להצילו.

אבל ייאמר נא כי החברה ניסתה לעשות כמיטב יכולתה, החברה ניסתה לעשות כמיטב הבנתה באמצעים העומדים לרשותה. אינני חושב שהחברה, שכל אלה שהיתה להם גינעה בו, החל בעובדים הסוציאליים וכלה באנשים הממונים על מעונות ומוסדות חסות, לרבות שופטי נוער וחוקרים שהנער עמד לפניו לדין ולחקי-דה — אינני חושב שמישהו רצה חלילה להתאכזר אליו; או להתנכל לו; אין אני מאמין שהיה מישהו שלא עשה כמיטב יכולתו לעזור לנער. אך לחברה לא עמד הכוח לעזור לו ולהצילו מהגורל שרדף אותו. החברה ניסתה ונכשלה. אך עלינו לציין שהיא ניסתה הרבה. אולי אין האמצעים שבידינו מספיקים, אולי אין הידע שלנו מספיק, ואולי אי-אפשר תמיד לתקן את הדברים.

הטיפול בנער הזה לא היה כפי שניסה לתאר אותו חבר-הכנסת לורנץ, שאמר שכל מה שידעיים הוא לשלוח אדם לבית-הסוהר. הטיפול בנער הזה במשך שנים רבות היה על-ידי מוסדות שיקום שהקימה החברה שלנו, מוסדות חסות הנמצאים בטיפולו של משרד הסעד. כפי שציין חבר-הכנסת לורנץ, מגיל עשר התגלגל הנער לעולם הפשע ובמשך השנים, עד היותו בן שבע-עשרה, צבר לעצמו עשרות רבות של עבירות, ולא כולן משום שלא היה לו מה לאכול. תקופה ארוכה היה במעונות, ואינני מאמין שהעבירה האחרונה שלו היתה משום שהגיע עד פת לחם. אם התיאור הזה שבפני של חבר-הכנסת לורנץ הוא אובייקטיבי כמו יתר הדברים שאמר כאן היום, הרי יכול להיות שגם יתר

השערוריה הכרוכה בפיטורים כדי למנוע קביעות בעבו-דה? במקרה של רחמים זה קבע את גורלו ומותו.

7. האם יבינו סוף סוף הכנסת והממשלה, שהדרך למנוע את ההידרדרות הנוראה, בעיקר של בני נוער, היא אחת ויחידה — לחזור לדרך המקורית של החינוך התורני? זמני אינו מרשה לי להביא כאן סטטיסטיקה, אבל היא ידועה לשר המשטרה לא פחות מאשר לי. ברור השם, בקרב אותו נוער אשר נוהג לקבל חינוך תורני, חינוך לתורה ויראת שמיים, הדרך להידרדרות מוסרית, לעבריינות, לבתי-סוהר וכל הכרוך בכך, היא רחוקה מאוד.

אדוני היושב-ראש, לפי דין תורה כאשר מוצאים הרג ואין יודעים מי אחראי למעשה, מי היכה ומי הרג, הרי "כל זקני העיר ההיא, הקרובים אל החלל, ירחצו את ידיהם על העגלה הערופה בנחל, וענו ואמרו: דינו ואם שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו". אני שואל: האם הממשלה והאחרים לכל מה שקרה יכולים לרחוץ את ידיהם ולומר שידיהם לא שפכו את הדם הזה ועיניהם לא ראו? על כולנו להגיב כאחי יוסף ולומר: "אבל אשמים אנחנו על אחינו, אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו". מפרשי התורה מדגישים את המלים "צרת נפשו", כי יוסף התחנן על נפשו, על ההתדרדרות המוסרית הצפויה לו במצרים, ועל כך בעיקר התוודו האחים כי אטמו אזניהם ולבם משמוע.

אדוני היושב-ראש, הנער רחמים קארדי ידע את הצפוי לו, והזיר את השופט, והסיק את המסקנות. גם עלינו להסיק את המסקנות.

אני קורא: אל יהי מותו של הנער רחמים לשוא. יתסיס דמו את כולנו לשים קץ למצב המביש, וראשית כל נעשה מיד להצלת הצעירים האסורים ממעשי סדום. אל יהיה אף מעשה סדום אחד בין כתלי בית-הכלא.

**ה"ר י. ר. נבון:**

רשות הדיבור לשר המשטרה, לתשובה.

**שר-המשטרה ש. הלל:**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. לפני שחברי הכנסת לורנץ עלה לדוכן, שאלתי את עצמי מה קורה כאן. הנושא נידון כבר פעמיים בשתי ועדות של הכנסת. התקיימו שתי ישיבות בוועדת השירותים של הכנסת בשבוע שעבר והשבוע, שם הועלה נושא זה בהרחבה רבה. היום התקיים דיון בוועדת הפנים של הכנסת, וחברי הכנסת לורנץ העלה גם שם את הנושא הזה. לכאורה אפשר היה לחשוב ששאל וזעננה, ואין עניין לשוב ולהעלות את הנושא פעם שלישית בתוך שבוע זה. אבל מסתבר כי אחר שהיה אתו גאום מוכן, כל-כך מוצלח, שחבל היה לוותר עליו, ביחוד חבל היה לו לוותר על אותו משחק מלים — שאני חושב אותו למיותר לגמרי — שהנער רחמים לא מצא רחמים בלבם של שופטיו, היינו צריכים לשמוע את הנאום הזה מתחילתו.

**שלמה לורנץ (אגודת ישראל):**  
האם אינך חושב שהנושא מעניין את הציבוריות?

**שר-המשטרה ש. הלל:**  
אני מסכים אתך שזה מעניין את הציבוריות, מט-רד את הציבוריות. אבל מאחר שאתה ידע שדברים

בשנת 1970 לא היה אף מקרה אחד. בשנת 1971 לא היה אף מקרה אחד.

בבתי-הסוהר: ב-1969 היה מקרה אחד. ב-1971 — מקרה אחד, ועוד אומר עליו מספר מלים. גם ב-1970 היה מקרה, שאינני יודע אם לכלול אותו כאן, באשר מדובר באסיר שהיה בחופשה. הוא ביקש חופשה כדי להשתתף בשמחה משפחתית ואיבד עצמו לדעת בהיותו מחוץ לכתלי בית-הסוהר.

אינני יודע אם בעניין זה תואמת התמונה שצייר חבר-הכנסת לורנץ למציאות.

#### שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

אתה מייחס לי דברים שלא אמרתי. כנראה אתה במצב קשה ואין לך מה לומר על מעשי סדום. אתה מצטט בפעם העשירית דברים שלא אמרתי. לא מניח ולא מקצתה. שוחחת עם מישהו אחר. חובתו של שר להקשיב לדברי הנאום. מה שאמרת עד עכשיו מרגיז. אתה מתווכח עם עצמך ולא אתי.

#### שר-המשטרה ש. הלל:

גם זה טוב. יכול להיות שגם זאת צריך לעשות, מפני שבעניין זה נשמעו דברים חמורים.

#### אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

הלואי וכבד השר היה מתווכח יותר עם עצמו.

#### שר-המשטרה ש. הלל:

אינני חושב שזה עניין קל. אינני חושב שזה עניין פשוט. מן הדין להסביר את הדברים.

בבתי-הסוהר נמצאת, מטבע הדברים, אוכלוסיה פרובלמטית עד מאוד. כבר אמרתי שהיה מקרה אחד של איבוד לדעת בבתי-המעצר ושניים בבתי-הסוהר. אך אולי אסבר יותר את אונם של חברי הכנסת אם אומר שבאותן השנים היו נסיונות רבים של חבלה גופנית עצמית חמורים או נסיונות של איבוד לדעת. קשה לציין פה את הגבול. בבתי-המעצר היו 35 מקרים, בבתי-הסוהר 53 מקרים. זה מסביר מה מידת העירנות הנדרשת מן הסוהרים והשוטרים כדי למנוע תופעות כאלה.

ומדוע קיימות תופעות אלה? אולי נחשוב רגע על האוכלוסים, מה מביא אותם בכלל לשם. בשנת 1971 איבד את עצמו לדעת בבית-הסוהר אסיר אשר נשפט על כך שניקר את עיני אשתו, את שתי עיניה, עקב סיכסוך. אינני יודע אם היה בשעת מעשה שפוי או שפוי למחצה. גם אם היה שפוי, האם היה יכול לחיות ולהשלים עם מעשה כזה? אולי חמש פעמים ניסה לאבד את עצמו לדעת, והצילו אותו ברגע האחרון, עד שלבסוף עלה הדבר בידו.

אינני יודע אם אנחנו יכולים למנוע כל נסיון של התאבדות מחוץ לכתלי בית-הסוהר. אך אני יכול לומר פה במלוא האחריות שהאנשים חרדים בעניין זה חרדה גדולה, עושים כמיטב יכולתם, ואולי גם למעלה ממיטב יכולתם. האם אפשר להבטיח שלא יקרה? — אינני יכול להבטיח. האם אפשר להבטיח שייעשה כל מאמץ ומעל לזה? — אני מבטיח.

הדברים שאמר אינם כלי-כך מדויקים. מכל מקום, בגלל עשרות רבות של עכירות ציוו שופטי הנוער לשלוח אותו לטיפול במעונות חסות, במעונות שיקום, מעונות שאנחנו משקיעים בהם ממיטב האמצעים. אולי לא מצאנו את הדרך הנכונה, אבל בין זה ובין הדברים שנאמרו פה — שאין לנו דרך אלא לשלוח אדם מיד לבית-סוהר — המרחק עדיין גדול מאוד. הדברים האלה היו גם לפני השופט שדן בעניינו בפעם האחרונה. הוא דן בעניינו לאחר שהנער היה במעונות חסות ולאחר מספר מאסרים על תנאי שהיו בבחינת אזהרה. ואצטט רק שני משפטים מפסק-הדין של השופט: "בפני שני נערים רכים בשנים אך בעלי פעילות פלילית. הנאשם מספר שניים" — זה היה האיש שבו אנחנו מדברים — "הוא בעל פעילות פלילית עשירה מאוד ותלויים ועומים דים נגדו שני גוריידין של מאסר על תנאי, אחד לשנה ואחד לחצי שנה. העבירה הנוכחית בוצעה על-ידי הנאשם כחודש ימים לאחר שגדון למאסר על תנאי וניתנה לו ההדמנות נוספת להיפטר ללא עונש של ממש".

יכול להיות שאיננו מוצאים את הדרך הנכונה; אבל הדיבור הזה על אדם שכל חייו לא זכה לרחמים מצד החברה, מצד אלה שטיפלו בו, לרבות מצד השופט — הדיבור הזה בודאי איננו במקומו. ובכן, יכול להיות שנגיע ביום מן הימים להכרה שכליאת אדם בבית-הסוהר היא תופעה שהעולם צריך לדאוגה באותה רתיעה ובאותה בושה, כפי שהחברה שלנו דואה כיום עונשים שהיו קיימים בחברות קודמות — עונשים של שרשראות, עונשים של הלקאות. יכול להיות שהחברה תתפתח ותמצא דרך אחרת. לצערי, עדיין לא מצאנו דרך אחרת. אנחנו נמצאים בתקופה שאנחנו חייבים לנסות להילחם בתופעות של פשיעה. הלואי ויבוא יום וגמצא את הדרך ואז נוכל לדאוג את בתי-הסוהר של ימינו כפי שאנחנו רואים שיטות עונשים שהיו בעבר. אבל כל זמן שאין לנו דרך אחרת, אנחנו חייבים לעשות כמיטב יכולתנו כדי שבתי-הסוהר יהלמו את החברה והערכים שלנו וכדי שבתי-הסוהר ינסו להגן על האנשים במיטב יכולתם. אני מאמין שאנחנו עושים כמיטב יכולתנו במישור הזה, כדי להשיב בני נוער לדרך הטוב. יכול להיות שנכשלו, אבל אינני יודע אם יש דרך אחרת. האם ידועה לחבר-הכנסת לורנץ דרך אחרת, חוץ מההצעה להפעיל טלוויזיה במעגל סגור, אשר תפתור את כל הבעיות? והאם באמת חושב חבר-הכנסת לורנץ כי במת הכנסת היא הפורום הנאות לבדיקת יתרו-נותיה וסגולותיה של הטלוויזיה?

אני מאמין שאנחנו עושים כמיטב יכולתנו. אני מאמין שאנחנו עושים בעניין זה כל דבר שניתן לעשותו כדי לעזור לאדם המגיע לבית-הסוהר, ואני מצטער שהוא מגיע לבית-הסוהר. אבל כיוון שאין לדברים תקנה, ויש דברים שאין להם תקנה, הרי עוד מגוימים בתיאורם, כדי להגדיל רושם ולהאדיר.

נכון שהיו פה שתי תופעות חמורות. האחת מהן היא איבוד לדעת. אפשר לחשוב, עם כל הצער שבדבר, שזה מעשה שבכל יום בכל בתי-הסוהר שלנו ובכל בתי-המעצר. לקראת הדיון הזה בדקתי מה קורה בעניין זה בבתי-המעצר, אשר דרכם עוברים אלפים, בודאי עשרות אלפים אנשים כל שנה.

בשנת 1969 היה מקרה אחד של איבוד לדעת.

**שר-המשטרה ש. הלל:**

לצערו לא. והוא העיד שלא צעק. אחר-כך התלונן. אבל לא היה מצדו שום ביטוי של התנגדות — וזאת גם לפי עדותו. זה מצער, זה כואב, זה לא פותר את הבעיה. אבל יותר מאשר לעשות מה שאפשר לעשות, קשה, גם אם מבטיחים.

יכול להיות שהדרך הטובה היא חדרים ליחידים. אנחנו הולכים בדרך הזאת, ובמשך השנתיים האלה עשינו מאמץ גדול להגיע לחדרים ליחידים. בבית-הסוהר לצעירים יש עתה פי שלושה יותר מאשר לפני שנתיים, וזאת בתנאים קשים מאוד של תקציבים ומאבק על תקציבים. בבית-הסוהר הרגילים יש עתה פי המישה או פי שישה יותר מאשר קודם לכן. אך אני מסכים כי זה עדיין לא מספיק.

אני רוצה לומר לכם בכל הכנות, שגם בפתרון זה של חדרים ליחידים יש סכנה של ממש. מה קרה במקרה של הנער הזה? לאחר שהתלונן ולאחר שביקש בבית-המשפט שלא ישלחו אותו למאסר, והשופט אמר שאינו רואה דרך שלא לשלוח אותו למאסר מאחר שנענש במאסרים על חנאי, ביקש הנער להיות בודד בחדר, וזה ניתן לו. ניתן לו חדר לחוד, בגלל אותה רגישות ובגלל אותה בעיה. הוא היה יחיד בחדר, שהוא כמובן עם סורגים, פתוח לעיני השומרים, אבל יש פינה אחת בחדר, והיא בית השימוש, שיש בה מחיצה. זה מנימום האינטימיות שאנחנו יכולים להבטיח. הוא נכנס אל מעבר למחיצה הזאת, כשהיה לבדו בחדר, ותלה את עצמו.

מי שאישר לו חדר לחוד, שקל, לפי דעתי, שיקול נכון, מתוך רצון לעזור לו, אבל אינני מקנא בהרגשתו, מאחר שהוא יודע שאלמלא היה הנער לבדו בחדר, אולי היה חי.

לפיכך אף הפתרון הרדיקלי הזה שאני יכול להצביע עליו, ושנאחנו חושבים עליו, גם הוא אינו פתרון של נסים וגם הוא סכנתו עמו. אבל עלינו לחתור לקראת זה. לשנות מהיום ולמחר אי-אפשר. הבעיה התקציבית הכרוכה בכך גם היא אינה פשוטה.

אם הגענו לכך שבשנת 1970 כבר היו בבית-הסוהר לצעירים 13 חדרים ליחידים — אין אני מדבר על צינוקים, המשמשים לשם ענישה, אלא על חדר יחיד לאסיר — ולקראת סוף השנה הזאת יהיו לנו 34 חדרים ליחידים — הרי זה אמנם לא פתרון, אבל זו התקדמות.

ואם הגענו לכך שבכל בתי-הסוהר האחרים היו בסך הכל 33 חדרים ליחידים לפני שנתיים, ב-1970, ואנחנו עומדים כיום בביצוע והשלמה — חלק לאחר השלמה — של 134 חדרים, ואם יאשרו את התכנית שמתוכננת ומגובשת, נגיע עד סוף השנה ל-194 חדרים מבחורים, הרי זו דרך שאנחנו מנסים ללכת בה, אם כי אני מודה כי סכנתה בצדה.

אנחנו דנים בנושא קשה וכאוב. כולנו מתייחסים לנושא זה באותה חומרה, ואלה שהוגדרו הטיל עליהם לטפל בעניין זה יום יום הלכה למעשה, אם הם סוהרים ואם הם שוטרים, משקיעים את מיטב יכולתם, בתנאים הקיימים, על מנת להפוך אותם בתי-המעצר, כל זמן שהם קיימים, כל זמן שהיו קיימים בחברה שלנו, למקום שבו נוכל לעזור לאדם, לעזור לו שיוכל לשקם את עצמו, אם מבחינה נפשית ואם מבחינה מעשית. בכל התמונה

יש תופעה שנייה, שלצערו היא נוגעת לבתי-הסוהר ולבתי-המעצר, אולי במיוחד לצעירים — התופעה של מעשי סדום, משכב זכר, ושוב, אני מודיע מעל במה זו שאנחנו מתייחסים לה במלוא החומרה, במלוא הכאב ובמלוא הרצינות. לא די לי אם יאמרו: וכי בחוץ אפשר להימנע מזאת? אני מקבל שבהיות אדם בבית-הסוהר עליו לעשות מאמץ גדול יותר, מוטלת עליו חובה גדולה יותר.

אבל לאחר שאני אומר כל זאת, אם ישאל אותי מישו מהם אם יכול אני להבטיח שלא יהיה כדבר הזה, שלא יהיה משכב זכר, שלא יהיה מעשה סדום או אפילו מעשה אונס — אשיב שאינני יכול לומר יותר מאשר "נעשה כמיטב יכולתנו". חבר-הכנסת לורנץ צייט — ושמתי כל מלה — את מה שאמר מפקד בית-המעצר באבן-כביר. מה צייטט הוא נכון, אך כמו-כן נכון שהדברים נאמרו מפי מפקד בית-המעצר לאחר שחזר והדגיש שאנחנו עושים כמיטב יכולתנו, כי אנחנו ערים לעניין זה, כי אנחנו מנסים למנוע מעשים כאלה בכל דרך העומדת לרשותנו. האם זה הוגן לצטט רק את המשפט האחרון? כאשר שאל אותו המראיין: האם תוכל להתחייב? השיב מפקד בית-המעצר, שהוא קצין הגון וישר: "לא", אבל בכל הראיון חזר והדגיש: אנחנו עושים כמיטב יכולתנו ומתייחסים לעניין במלוא החומרה ובמלוא הכאב. הסוהרים, השוטרים, גם הם אבות לילדים וגם הם רגישים לא פחות ממישהו אחר לדבר הזה. אבל אינני יודע אם יש מקום שאפשר להבטיח בחברה חד-מינית שלא יקרה כדבר הזה. קשה מאוד. אני חושב שאנחנו עושים כמיטב יכולתנו, ובוודאי חייבים אנו לעשות כמיטב יכולתנו נגד גילויים של שימוש בכוח ובאלימות.

וגם פה אומר אני לחברי הכנסת במלוא הכנות: יכול להיות שאין בדינו כל האמצעים — ועוד אומר בעניין זה מלה — אבל אין בלבי ספק, לאחר בדיקה יסודית מאוד, מאחר שדבר זה הטרדי אותי מיום שאני נושא בתפקיד הזה, שאנחנו מחפשים כל דרך כדי למנוע זאת, ולא אמנה פה את כל הדרכים. אני מאמין שנסייון לשימוש בכוח, לאלימות, לאונס, שיש בו ביטוי כל-שהו של התגברות, צעקה, חלונה לאחר מכן, תלונה לפני כן — יש לנו אפשרות ויש לנו כמעט בטחון לומר שאפשר למנוע אותו. אבל אינני חושב שאפשר לעשות יותר בתנאים שבהם אנחנו נחונים. ואם יבוא מישו ויאמר: אני רוצה שיתנו תשובה חד-משמעית שלא יקרה כדבר הזה, יכול להיות שהתשובה תהיה יפה מאוד, אבל זאת תהיה תשובה לא כנה.

**שלמה לורנץ** (אגודת ישראל):

זו התשובה שהציבור מחכה לה, והיא אפשרית בהחלט. לכך חייבים להגיע. הציבור דורש זאת.

**שר-המשטרה ש. הלל:**

אני מסביר באופן הכן ביותר, כי עושים כל מאמץ, כי שומרים בשבע עיניים, כי אנחנו מאמינים שבכל מקרה שהדבר אינו נעשה ברצון, יכולים למנוע זאת, אם יש ביטוי כלשהו של התנגדות. אולי הפתרון הוא שנגיע לכך שיהיו חדרים מעצר ליחידים, חדר לכל אחד ואחד.

**בנימין הלוי** (גח"ל):

האם פה לא היה ביטוי של התנגדות?

אך הועלתה כאן דעה, שמאחר שזה כבר נידון בוועדת השירותים הציבוריים, בשתי ישיבות, מוטב שוועדה זו תמשיך לטפל בנושא. אני מרשה לעצמי לא להיכנס לסוגיה זאת. אני נוטה להניח שכל נושא שנוגע למשטרה צריך להיות נידון בוועדת הפנים של הכנסת, שהיא עוסקת בכל פעולות המשטרה, אבל אינני מתנגד לכך שוועדת הכנסת תקבע באיוו ועדה ימשיכו בדיון על נושא זה.

**הי"ר י. גבון :**

האם חבר-הכנסת לורנץ מסכים שהנושא יועבר לוועדה שתקבע על-ידי ועדת הכנסת ?

**שלמה לורנץ** (אגודת ישראל):  
כן.

**הי"ר י. גבון :**

אנחנו עוברים להצבעה.

**הצבעה**

ההצעה להעביר את העניין לוועדה שתקבע על-ידי ועדת הכנסת נתקבלה.

המצטיירת מהדברים שנאמרו מפי חבר-הכנסת לורנץ יש התעלמות גמורה מאותה מגמה וימיומית שאנחנו משקיעים בה את מיטב יכולתנו, לשקם את הבחורים האלה, לעזור להם, כדי להחזיר אותם למוטב, כדי להחזיר אותם לחיים.

אמרתי שנעשה כל מאמץ, ואני חושב שחלק גדול מהביקורת שהושמעה, לא רק כאן — אני מוכן להניח שהושמעה מתוך כאב, ואין שופטים אדם על כאב, אבל ודאי היה בה אלמנט, אם לא של חוסר אחדות, הרי לפחות של חוסר התחשבות באותם אנשים שזה גורלם וזו עבודתם, שהחברה הטילה עליהם, לקיים את בתי-הסוהר האלה.

יש הצעות מספר שהועלו על-ידי חבר-הכנסת לורנץ היום, גם מעל במת הכנסת וגם בוועדה. אנחנו בודקים דברים שונים ואינני חושב שזה המקום לפרט אותם. בסך הכל, אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את הנושא הזה לדיון בוועדה, אף-על-פי שזה כבר נידון בוועדה בשתי ישיבות. בשל כבוד הנושא אין אני רוצה שייאמר שהצעתי להסיר דבר מעין זה מסדר-היום. מטבע הדברים הייתי צריך לומר שהדיון צריך להתקיים בוועדת הפנים של הכנסת, כי היא עוסקת בענייני המשטרה,

## ד. חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 13), תשל"ב—1971 \* (קריאה ראשונה)

**הי"ר י. גבון :**

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 13), תשל"ב—1971, קריאה ראשונה, סיום הדיון ותשובת שר המשפטים. רשות הדיבור לחבר-הכנסת שמואל תמיר, ואחריו לחבר-הכנסת צבי צימרמן.

**שמואל תמיר** (המרכז החפשי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. ההצעה מכילה סעיפים רבים ולכן קשה לעמוד כאן על כולם. אעמוד על סעיף 41 להצעת החוק, הבא לתקן את החוק לתיקון דיני העונשין (עבירות מירמה, סחיטה ועושק), תשכ"ג—1963, ולאמיתו של דבר צריך היה לבוא, אם בכלל, במסגרת של תיקון לפקודת החוק הפלילי או לאותו חוק לתיקון דיני העונשין (עבירות מירמה, סחיטה ועושק), אבל ההצעה אומרת שיהיה צמוד לפקודת החברות, כי נושאו חברות. אך לא בכך העיקר.

קראתי, וחזרתי וקראתי, ושאלתי את עצמי מדוע אנחנו מזנקים מקיצוניות לקיצוניות. מצד אחד קיים מצב שבו לגד עיני הכל מבוצעים מעשים, שלפחות עולה מהם חשד פלילי חמור — וכונתי לנושאים של "אוטוקרס" ו"נתיבי נפט". אני אומר זאת למרות כל הממצאים של כל הוועדות. ושום דבר אינו קורה בינתיים. אני מקווה שעכשיו, לאחר שהיועץ המשפטי קיבל לדיון את התקדים הנוגעים ל"נתיבי נפט", נשמע על תוצאות. אבל עד כה לא אירע דבר, גם לא בנושא של "אוטוקרס", למרות מה שהוא חשוף, גלוי וידוע כבר עשרה חודשים. ומצד שני — הצעת חוק קיצו-

נית, מחמירה, שאין עמה צורך, באשר החוק הקיים היום, מבחינת חוק — אינני אומר מבחינת ביצוע, אבל מבחינת חוק — מקיף את כל הפרובלמות הקיימות, והצעת חוק חדשה וחוק חדש באים במקום ביצוע תקין של חוקים טובים, שהם מספיקים לחלוטין אם יופעלו כדת וכדין.

דווקא מבחינה זאת אני מציע לתת את הדעת למסמך לא כל-כך פופולרי בימים אלה, הלא הוא ד"ר הרוב של ועדת ויתקון, שפורסם בימים אלה. בסעיף 48(ג) אומר הרוב בוועדת ויתקון דברים נכונים מאוד, והם מפיו של בעל נסיון, של השופט ויתקון בודאי בראש וראשונה, ואלה דבריו: "אל גלך בדרך הפזמון השגור בפינו שיש לחקן את החוק. כבהרבה עניינים אחרים הטעונים תיקון, לא החוק חסר, אלא התיכנון והביצוע. כיוון שהמדובר בגוף שבשליטתה של הממשלה, ניתן לקבוע הכל בתקנות פנימיות. העיקר הוא שתהיה תפישה ברורה מה ניתן לצפות מרשות החברות הממשלתיות, ולקבוע הנחיות בהתאם לכך". אלה הם דברים נכונים וצודקים, משום שבמסגרת חוק החברות הקיים ובמסגרת התקשי"ר, וכן במסגרת החוק הפלילי ובמסגרת החוק לתיקון דיני העונשין ניתן לכסות את כל הנושאים שסעיף 41 המוצע בא לתקן, ומשום-מה זה לא קורה. אבל שינוי החוק לא יוסיף ולא כלום, אלא יערבב נושאים אורחיים בנושאים פליליים.

ובאופן קונקרטי, אדוני שר המשפטים: סעיף 41 לחוק המוצע קובע שבסעיף 39(1) לחוק לתיקון דיני העונשין (עבירות מירמה, סחיטה ועושק), ייאמר: "חבר דירקטוריון או מנהל עסקים של חברה, אשר

אחד-כך גם לא מעמידים לדין במקרים שחייבים להעי-  
מיד בהם לדין; עוברים מקיצוניות לקיצוניות.

9: "חבר דירקטוריון או מנהל עסקים של חברה  
שהיה לו, במשירין או בעקיפין, עניין אישי בניירות-  
ערך של החברה ושל עסקה בהם עיסקה שלא לטובת  
החברה..." — לא לרעת החברה; אלא לא לטובת  
החברה. שוב, מה הדין אם מדובר בחברה פרטית לגמרי?  
אדוני שר המשפטים, זהו סעיף חפז, שבא בלחץ  
של מתח, בזמן של מצב-רע, כשהיה ברור שיש  
תביעות אל הממשלה והיא אינה עומדת בה, בנושאים  
של נקיטת אמצעים על-פי כתובת, שצריך לנקוט —  
ובמקום זה יש הצעת חוק. צריך היה לשבת ולדון בכך  
בכובד ראש, עם כל הכבוד, להבחין בין חברה ממשלתית  
לבין חברה ציבורית, בין חברה ציבורית לבין חברה  
פרטית, בין חברה פרטית הנהנית מממונות הציבור  
ומנסיון לבין חברה פרטית שעושה בכספה שלה; ליצור  
דרגות, בהתאם לכך לעשות אבחנה בין חומרה לחומרה;  
להכניס את האלמנט של הכוונה הפלילית באופן חד-  
משמעי — כל זה להעלות בקנה אחד עם החוק לתיקון  
דיני העונשין (עבירות מירמה, שוחד ועושיק), וגם לעשות  
התאמה בין חברה, שותפות ועסקים אחרים, ביישוב-  
הדעת, בקור-רע, בתחושה של מצפון טוב — ואז  
להביא לפנינו הצעה.

נאמר לי, אדוני היושב-ראש, שבכמה מארצות  
הצפון, ביחוד בארצות הסקנדינביות, בטרם מגיע חוק  
לכלל בשלות של הבאה לקריאה ראשונה בפרלמנט,  
הוא צריך לעבור ועדות מועדות שונות, כדי שלא יובא  
תחת לחץ של מצב-רע חולף, שלא ייעשה בחפזה,  
והלך-רע של שעה מסוימת לא יתגבש לחוק של  
המדינה. אני חושש שהנסיון ההוא של אותן ארצות  
אולי לא תמיד מתאים לארצנו. אבל שוב, לנהוג בדרך  
כל-כך חפזה, בדרך כל-כך גורפת, בנושא של חירויות  
האזרח, בנושא השייך לתחום העיסוק החפשי, ובאותה  
עת עצמה לא לעשות דבר לגבי מעשים הנראים כמעשים  
של שוחד ומעילה באמון וזיוף מאוגנים וזיוף מסמכים,  
מעשים שהוכחו לכאורה לפחות לפני ועדות הכנסת  
והוצבע עליהם במליאת הכנסת — תמנה. תמהני,  
בכל הכבוד והידידות לשד המשפטים. אני חושב שאין  
לכך הצדקה, ואני מציע לחזור לשביל-הזהב: לנקוט  
צעדים תקיפים מאוד במקום שיש הוכחה ובמקום שיש  
כתובת וזה זועק לעשייה, ולא להציע חוקים שכלל  
האזרחים, הציבור, אינו יכול לעמוד בהם.

איני מציע להחזיר את החוק לממשלה, מפני שיש  
בו סעיפים רבים שהם טובים, וגם משום שמן המחש-  
בות שיש בו אפשר לאחר עיבוד רציני לפתח הצעת  
חוק שמקומה יכירנה בספר החוקים. אבל הסעיף  
הזה כמות שהוא, אותו הסעיף שעמדתי עליו, אסור  
שייכלל בספר החוקים.

הי"ד י. נבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת צימרמן. — אינו נוכח  
באולם. רשות הדיבור לחבר-הכנסת מלמד, ואחריו לח-  
בר-הכנסת אבנרי.

אברהם מלמד (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. אני מצטרף לחברי  
הכנסת שקדמוני והתירעו על העדר חוק חברות מתאים  
למציאות הכלכלית של ימינו, שיחליף את פקודת החב-  
רות הקיימת, המפגרת את ההתפתחות הדינמית של

ביודיעין עשה בעסקי החברה בדרך שפגעה ביכלתה  
לקיים את התחייבויותיה, דינו — מאסר ארבע שנים  
או קנס 100,000 לירות".

קודם כל אני שואל את עצמי: מה אם המדובר  
במעשה המתייחס לחברה קטנה, בהיקף עסקים זעום,  
חברה פרטית קטנה, והמעשה אינו חמור? עצם האי-  
דיקציה של מאסר ארבע שנים או 100,000 לירות קנס,  
כוללנית, גורפת, ללא דירוג בין חברה לחברה, היא  
כשלעצמה שלא בהתאם לכל המסורת של החוק  
הפלילי, המבחין בין מעשה חמור יותר למעשה חמור  
פחות, המבחין בסיפוי החוק בדרגות שונות, בהיקף  
העבירה. כאן סעיף כוללני.

אבל יש כאן דבר חמור יותר. כאן מדובר על אדם  
שעשה מעשה ביודיעין, אפילו לא עשה את המעשה  
בכוונה תחילה, פלילית; עשה בעסקי החברה בדרך  
שפגעה ביכלתה לקיים התחייבויותיה, אף אם לא  
התכוון לכך. אדם יכול בתום לב לנהל את עסקי החברה  
ביודיעין בדרך הפוגעת בהתחייבויותיה, משום שיש בכך  
סיכון עסקי, אך ייתכן שסיכון זה הוא תקין, לגיטימי.  
האם עבר בכך עבירה פלילית?

ובסעיף 9(2) נאמר: "חבר דירקטוריון או מנהל  
עסקים של חברה, אשר ביודיעין עשה בעסקי החברה  
בדרך שפגעה בניהול תקין של עסקיה, דינו — מאסר  
שנה או קנס 20,000 לירות." בחוק פלילי, עם עונש  
של שנה מאסר, אדוני שר המשפטים, אפשר להשתמש  
בביטוי "ניהול תקין"? מה זה בדיוק "ניהול תקין"?  
ובתל-המשפט יבואו ויקבעו מהו ניהול תקין ומה לא,  
וייכנסו לכל עסקי החברה — וזה בפלילים? ואיפה  
קו הגבול? משמעו של דבר זה הוא ממש לערעב כללי,  
ללא תקנה, את המשפט האזרחי והמשפט הפלילי.  
ושוב, לא מדובר בכוונה תחילה.

נניח שפרט זה או אחר בחברה לא היה תקין.  
על פי הסעיף הזה, חלק נכבד מן החברות הפועלות  
בתום לב ובושר יכולות יפה מאוד להיות פס במלחמות  
החוק הפלילי, וזה כולל חברי דירקטוריון, לא רק מנהלי  
עסקים, כלומר: מנהלים פסיכיים יחסית, שצריכים  
אמנם לדעת, צריכים להיות ערים. הייתכן לזנק כך  
לקיצוניות שנייה, משום שלא נעשה מה שצריך היה  
לעשות בחברות הממשלתיות?

והלאה, בסעיף 9(3): "חבר דירקטוריון או מנהל  
עסקים של חברה, אשר ביודיעין עשה בעסקי החברה  
בדרך שפגעה בעלי מניותיה, דינו — מאסר שנה או  
קנס 20,000 לירות." נניח שפלוגי נלה עסק והיה הפסד  
משום שנעשה מעשה — אמנם ביודיעין — שיש בו  
סיכון רב. האם זה מעשה פלילי?

9: "חבר דירקטוריון או מנהל עסקים של חברה  
המנצל ידיעה שבירו לטובתו האישית או לטובת אדם  
זולת החברה..." — מה משמעות הדבר? נניח שיש  
חברה פרטית של שלושה אנשים, ומנהל העסקים,  
שהוא בעל מניות עיקרי, מנצל ידיעה שהגיעה אליו.  
זה כשלעצמו פלילי? האם אין בין ניהול בידי צדיקים  
ואיסטנטיסטים? אני מצטט מונחים מתוך דו"ח ועדת  
ויתקון — לבין מעשה פלילי שום דבר באמצע? ניהול  
סתם בידי בני תמותה, בשר דם, או אפילו ניהול לא  
אלגנטי או אפילו לא הוגן — זה כבר פלילי?

כשגוזרים גזירות שאין הציבור יכול לעמוד בהן —

שאמרתי, לא אדבר על כל התיקונים הטכניים, אעמוד רק על כמה דברים סובסטנטיביים.

אני מברך על סעיף 12 בהצעת החוק, הבא לתקן את סעיף 38 לפקודה, בקשר לפדיון מניות בכורה. נאמר בתיקון: "לא יראו פדיון מניות בכורה על-פי סעיף זה כהקטנת הון המניות הרשום של החברה". ובכן, כיוון שכבר עלתה מחשבה רצויה זו לפני שר המשפטים וחבר עוזרו, מדוע לא הרחיק שר המשפטים לכת כדי להציע שאפשר יהיה בכלל לפדות מניות, כפי שנהוג בארצות-הברית למשל? אני חושב שהחזיר הון מסוג זה אינו דבר שלמעשה מקטין את הון החברה. כל הקונפציה המקומית בלתי אצלנו בנדון זה, לפי דעתי היא מאוד לא מתקדמת. מדוע באמת אסור לחברה לפדות את מניותיה כאשר היא חושבת שעלי-ידי ריכוז זה תחזק את הונה, תחזק את נכסיה, תחזק את רווחיותה? מדוע לא ניתן למח-שבה זו, שהיא באמת רצויה מאוד, להתקדם הלאה ולהגיע למשהו? אילו לא הביאו לנו יותר שינויים בנושא זה, הייתי מבין שיש לחכות לחוק החדש. אבל אם כבר נוגעים בסעיף מסויים, מדוע לא נלך עד הסוף?

אני רוצה לנגוע בסעיף 16, המתקן חלק מסעיף 75, ששר המשפטים אמר עליו שכנראה יצטרך לעבור עוד תיקון גדול. הסעיף הזה, המדבר על "גילוי", נראה לי לגמרי לא ברור גם בשלב זה. פה יש חובת הגילוי. גינת שפלוני גילה למועצת המנהלים שיש לו עניין בהון, ולא היתה התנגדות לכך מצד מועצת המנהלים. מה הדין אז? ואם התוצאה היתה שנגרם לחברה נזק עקב הפעולה הזאת, למרות מה שלא היתה עבירה בכך שפלוני גילה, הוא עשה את שלו — מה דינו? ומה הדין לגבי השתתפות בהצבעה מצד מעוניין? יש מקומות שבמקרים כאלה, למשל בבורסות של לונדון, למעוניין כזה אסור להשתתף בהצבעות.

כל הדברים האלה אינם מוגדרים פה דים. ואני מסכים עם הביקורת העצמית של שר המשפטים על סעיף זה, ולכן אני נוגע בו רק בקצה המזלג.

סעיף 27 מסדיר חלק מהעניינים הנוגעים לכונס נכסים. אנו יודעים שהיום מערכת בתי-המשפט העוסקת בזה ומדריכה אינה בנויה באופן כזה שחובל להדריך כונס נכסים בחברה גדולה ומסובכת. עניין זה של ביקורת בית-המשפט על כונס הנכסים מצריך הסדרים חוקיים הרבה יותר מן המצוי בסעיפים המוצעים, שאני מברך עליהם. נדמה לי שיש צורך בחקיקה מרחיבה נוספת בכל הקומפלקס הזה של ביקורת בית-המשפט על כונס הנכסים, ההדרכה של בית-המשפט והמעורבות שלו בעניין. זה צריך לבוא על תיקונו החקיקתי.

בסעיף 28 יש ללא ספק מחשבה מתקדמת. דווקא בשל הפרובלמטיקה המסובכת של חיי הכלכלה והחברות הגדולות רצוי שתאגידים יתמנו לתפקיד של כונסי גכ-סים. לעתים קרובות יש להם אפשרויות גדולות יותר מאשר ליחידים למלא תפקיד זה. הוא הדין לגבי סעיף 31.

סעיף 41 מתייחס לחוק לתיקון דיני עונשין. אני תמים דעים עם הערותיו של קודמי, חבר-הכנסת שמואל תמיר. אינני יודע אם האירועים האקטואליים ידירבו את המציעים להחמיר. אינני מקבל הנחה זו. אבל מכל מקום נראה לי שההחמרות הן דרסטיות מדי. לפחות צריכה להיות הבחנה ברורה בין דירקטור לדירקטור — בין דירקטור שהוא בעל זכות חתימה, למשל, או מנהל

חיי הכלכלה בארץ, אם כי אני גם שותף להערכה שיש בהצעת חוק זו הרבה דברים חיוביים. לדעתי, הולך שר המשפטים בכיוון אחד לגבי תיקון פקודת החברות, בכיוון של "מגילות מגילות", ולפי עדות עצמו תכניתו היא לא למחרת בהחלפת פקודת החברות בחוק חדש, מפני שלדעתו הוא צריך להיות מושתת על החוק האזרחי, ומאחר שחוק החוזים הכללי עדיין לא נתקבל, הרי שאיננו ממחר. אולם גם אם נקבל השקפה זו של השר, מן הראוי, לדעתי, להחיש את החקיקה בנושאים אשר שינויים אינו סובל דיחוי. ומשום כך אנחנו סבורים שיש צורך בתיקונים סובסטנטיביים, חשובים יותר מאלה שהובאו עתה לבית, שבלא כל ספק צריך היה להביאם. אני רוצה להתייחס לפחות לסעיף אחד, תיקון סעיף 75 לפקודה, ששר המשפטים בעצמו אמר שהוא חושב שבקרב ינסח אותו מחדש, וזאת ללא קשר עם חוק החוזים הכללי.

באנגליה, מולדת החוק הזה הקיים גם אצלנו, שינו אותו שינוי יסודי. בדרך כלל, כל 15—18 שנים בממוצע מקימים שם ועדת חקירה ובעקבותיה משנים את החוק ומתאמים אותו למציאות. אצלנו, עד כמה שידוע לי, היו שלוש ועדות שבדקו את העניין. אמנם במבוא לה-צעת החוק מדובר דק על שתי ועדות, אולם עד כמה שידוע לי היתה עוד ועדה בראשותו של שופט צלטנר. והיכול שלהן היה דל ביותר. וההצעות המוצעות הן ברובן בעלות אופי טכני. כל שלושה-עשר התיקונים, בכלל זה גם הצעת החוק שלפנינו, היו ברובם בעלי אופי כזה, פרט לאי-אלה דברים שהם סובסטנטיביים, ועוד אעמוד עליהם.

בתי-המשפט אצלנו אימצו לעצמם את הכללים של המשפט המקובל האנגלי בעניינים שלגביהם קיימת לאקונה בפקודת החברות. כן נקלטו בארץ הדינים האנגליים בעניין היוזמים, חובות האמון של המנהלים, הידיעה הקונסטרוקטיבית וכללי ה"אולטרה וירס" ואחרים. נראה כי קליטה גלובלית זו מעוררת ספקות כבדים מבחינה משפטית, מאחר שחלק מדינים אלה נובעים מחוקים אנגליים ספציפיים, שיש להם מקבילים בחקיקה שלנו. והשאלה היא: מדוע צריך להפנות אותנו, למשל, לדיני הנציגות האנגליים, שמהם נובעים דיני היוזמים, שעה שקיימים בארץ דיני נציגות מקומיים? הוא הדין לגבי חובות האמון וכו'. וכי. גם דיני ה"אולטרה וירס", שהתפתחו באנגליה, שהתפתחו על רקע מיוחד באנגליה, וזוים שם היום לביקורת הולכת וגוברת בבתי-המשפט, לשם מה צריך לקלוט אותם בארץ?

אבל כפי שאמרתי, גם באנגליה שונו רוב החוקים והותאמו למציאות הכלכלית, ואילו אנו עדיין עומדים ב-1929, שעה שפקודת החברות באה לעולם.

אני רוצה לציין עוד עובדה. בעוד שחוק החברות מפגר לעומת ההתפתחות הכלכלית, יש לנו חוק אחר, הנוגע לחברות, חוק ניהרות ערך, תשכ"ח-1968, שלפי דעתי הרי הוא אפילו מתקדם מדי. בכל אופן יש פה כלאים של שני חוקים — אחד מפגר ואחד מתקדם. והואיל ועל חלק גדול של החברות חלים שני החוקים, הרי נוצרים גורמים דברים שאינם זהים ונוצרות הסתב-כויות. גם זה הורה שצריך לדרג אותנו להחיש את החלפת פקודת החברות.

אעבור למספר הערות לגבי החוק המוצע. כפי

לכן עומד חבר-הכנסת תמיד על במה זו ובנאום אחד, תוך כמה דקות, הוא מתקיף את מוטי פרידמן והמעשים שנחלתו בפרשת "נתיבי נפט", וגם מתמרמר על כך שרוצים להטיל על חבריו של מוטי פרידמן במשק הפרטי מגבלות שיש בהן כדי לסתום במקצת את החורים הקוראים לגנב. אני מוכרח לומר: אני מקנא בכשרונו הלוליני של חבר-הכנסת תמיד, שמסוגל לע" שות זאת בנאום אחד, ואולי אף מקווה שלא ישימו לב לכך.

אם בכלל יש חשיבות ומשמעות לפרשת "נתיבי נפט", ולדו"ח ועדת ויתקון, הרי הן טמונות בכך שמתגלה פה עולם של נוהגים ונהלים מצד מנהלי חברות המנצלים את מעמדם כדי להתעשר, כדי לצבור הון תועפות, להבריא מטבע ולעשות מעשי עושה בצורות שונות.

אני מפרש את הדיון-וחשבון של הרוב בוועדת ויתקון כלהלן: הוא לא גינה את מר מוטי פרידמן על דברים אלה, כי הוא מניח שזה מקובל בחברה הישראלית, שאלה הנורמות המקובלות. כלומר: הדברים המיוחסים למוטי פרידמן, גם אלה שהוכחו, אינם יוצאי-דופן עד כדי כך שצריך לגנות ולפסול את מר מוטי פרידמן.

אם זה מקובל, אם זאת הנורמה הקיימת בארץ, האם היא קיימת רק במשק הממשלתי או שמא מוטי פרידמן עושה מה שעושים כולם, כשם האופרה המפורסמת, דהיינו שבמשק הפרטי, במשק הציבורי למחצה ובמשק שכולו ציבורי קיים אותו המצב: נוצר מעמד של מנהלים ופקידים בכירים, העושים ברכוש הזולת כבתוך שלהם ומנצלים את מעמדם כדי להעביר כסף מידי החברה או מידי הציבור לתוך הכיס הפרטי שלהם?

לפני הרבה שנים פורסם ספר שהיכה גלים בזמנו: "The Managerial Revolution" — "מהפכת המנהלים". המחבר טוען שנוצר מעמד חדש, שהוא השליט האמיתי בחברה המודרנית. אין זה מעמד של בעלי הרכוש באופן נומינלי, כי אם של השולטים ברכוש באופן מעשי. אלה הם המנהלים, ולא הבעלים, לא בעלי המניות. כפי שנאמר באותו ספר, אין מבחינה זו הבדל בין מנהלים במשק קומוניסטי לבין המנהלים במשק הקפיטליסטי המתקדם. כאלה כן אלה מנהלים משק השייך למישהו אחר ועושים בו כבתוך שלהם.

הצעת החוק שלפנינו באה למנוע במקצת את הדברים — שאינם חריגים, אלא מקובלים, אך פורצים גדר של מוסר כלכלי וציבורי. אם כן, איך אפשר לבוא ולמתוח על כך ביקורת? אני חושב שהביקורת צריכה להיות בכיוון הפוך. חוק זה אינו דרסטי די הצורך ויש לחזק ולפרט בוועדה ולסתום את הפרצות הרבות שנותר.

הדברים שנאמרו על שר המשפטים — אינו יודע אם הם צריכים לשעשע או לא. במה לא האשימו אותו חבר-הכנסת תמיד ואחרים בפרשת "נתיבי נפט"? מה לא נאמר אז? — שהוא מחפה, מונע הקמת ועדת חקירה וכו'. והנה עולים על במה זו ומאשימים את שר המשפטים בכך שהוא רוצה להגביל את המנהלים ולהתערב בשיקוליהם ושהחוק יסדיר דברים שצריכים להיות נתונים לשיקול דעתם של מנהלים — אותם מנהלים, אותם "מוטים פרידמנים", ולא מוטי פרידמן אחר.

עסקים, לבין דירקטור היושב פעם בחודש, במקרה הטוב ביותר, בשיבה.

### שר המשפטים י. ש. שפירא:

בשביל מה הוא קיים, הדירקטור הזה?

### אברהם מלמד (מפד"ל):

הוא קיים כדי לייצג וכדי לקבוע את מדיניות החברה. הוא אינו חלק מהמנגנון הביצועי. אינו אומר שהדירקטור יכול לרחוץ בנקיון כפיו. אבל בכל זאת יש הבדל לגבי העושים. במנגנון של החברה יש הבדל גדול בין האיש שהוא בעל זכות חתימה ובזכות זה הוא יכול לעקוב אחרי כל הנעשה בחברה, ובין אדם שבא רק לישיבה לשם קביעת מדיניות. אין ספק שצריכה להיות הבחנה בין שניים אלה. כן יש להבחין בין סוגי החברות השונות. ואיני מדבר על חברות ממשלתיות, שלגביהן יהיה חוק מיוחד, כפי ששמענו כאן. אין ספק שחברה ציבורית שונה מחברה פרטית. חברה ציבורית הפונה לציבור באמיסיה, חל עליה חוק ניירות ערך. אבל יש חברות ציבוריות גדולות שאינן פונות לציבור ולא הציעו אמיסיות, וחוק ניירות ערך אינו חל עליהן. מן הראוי להבדיל בין חברה כזו, שבה אין זהות של הדירקטורים ובעלי המניות, לבין חברה של אדם או חברה של בעל ואשה, שבה קיימת זהות כזאת. אגב, אחד האנכרוניסטים הוא שצריך תמיד לעשות פיקציה כדי להקים חברה פרטית, מאחר שכדי להקימה לא מספיק אדם אחד. בחברה של בעל ואשה, כל העניין של ניצול הידיעה הוא גורם חיוני. האינטרס הפרסונלי בחברה כזאת זהה עד כדי כך שאין מקום לנקיטת אמצעים נגד מי שמנצל ידיעה לטובתו, כפי שמוצע בחוק. לכן כל העניין הזה מצריך שינוי קרינולי.

בחוק נאמר ששר המשפטים רשאי להתקין תקנות, בחלקן לאחר התייעצות עם שר האוצר. בוועדת הכספים הקפדנו בזמן האחרון, שהתקנת תקנות בחוקים פיסקליים תיעשה באישור ועדת הכספים. אני מציע שגם בחוק זה ייאמר כי התקנות תהיינה טעונות אישור ועדה של הכנסת.

לגבי העברת החוק לוועדה אני מקבל את הצעת שר המשפטים, שהוועדה שצריכה לדון בחוק זה צריכה להיות ועדה משותפת של ועדת החוקה, חוק ומשפט ועדת הכספים.

### היו"ר מ. זר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי.

### אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. לבי לבי עם חבר-הכנסת שמואל תמיד ועם חבריו בצד הימני של הבית, שהם נאלצים לאחוז בחבל בשני קצותיו. אגב, אני מקווה שאיני מקלקל את נאומו של שר המשפטים, שאני מקדים אותו בעניין זה. תמצא את, הם רוצים לגנוח את הממשלה ולנצל עד תום את כל פרשיות השחיתות המתגלות בחברות ממשלתיות או בחברות פרטיות שקיבלו הטבות ממשלתיות — וחבר-הכנסת תמיד הוא ראשון הקופצים כאשר ישנה מציאה כזאת; ומצד שני, חבר-הכנסת תמיד וחבריו מייצגים — תרתי משמע, מבחינה פוליטית וגם מבחינה אחרת — שכתבה של מנהלים במשק הפרטי העוסקים בכל אותן פרקטיקות שהוא מגנה אותן כאשר הן מתגלות במישור הממשלתי.

שהוא קיים במידה מועטה. המנהלים הם הקובעים מי יהיו רואי-החשבון. רואי-החשבון כפופים למנהלים, עושים את דבר המנהלים בגלוי או בסתר. וכאשר המפקח תלוי במפקח, דאי שהפיקוח לקוי. אין טעם להעלים עין מן המציאות הזאת שכולנו מכירים אותה, ויש להחמיר הרבה יותר.

סוגיה שלישית נוגעת למפרקי העסקים. המצב הוא — ונדמה לי שכבר דובר על כך לא פעם בבית הזה — שיש קבוצה קטנה של מפרקי עסקים פרטוקציונרים, שבתי-המשפט בוחרים בהם. הם מרכיבים בידיהם את המקצוע הזה במידה הולכת וגוברת. זהו עסק מכניס ביותר. שמעתי לא מכבר שהיתה החייצות אם לפרק חברה מסוימת שלא היתה יכולה לעמוד בהתחייבות יותיה, ואז הסכימו הנושים שלא כדאי לעשות זאת מכיוון שכל הרכוש של אותה חברה, אם תפורק, יעבור לידי המפרקים עצמם, המפרקים יקחו את כל הרכוש בתור שכר טירחה.

בשבוע שעבר ענה סגן שר האוצר על שאלתה של אחד מחברי הכנסת בעניין פירוק מסויים. שכר טרחת המפרקים הגיע לסכום אגדי ממש, נדמה לי רבע מכל רכוש החברה. עכשיו מציע חוק זה לרכז מקצוע זה עוד יותר על-ידי כך שניתנת למפרקים האפשרות להתאגד לתאגידים. אני חושש שהתוצאה המעשית תהיה שיקומו כמה פירמות מרכזיות לכינוס נכסים והן תהיינה למעשה למונופוליסטיות בתחום זה. אני מציע לתת את הדעת גם על כך, כי הדבר גורם למרירות רבה במקצועות הקשורים לנושא זה.

אסתפק בהערות אלה, אם כי בניסוח החוק יש אולי פה ושם מקום לפירוט-יתר והגדרה מדויקת יותר. המגמה הכללית צריכה להיות החמרה בסעיפים אלה, הגברת הפיקוח, כדי למנוע ממנהלים, בכל סוגי החברות, להתעשר על חשבון הציבור או על חשבון בעלי המניות.

היו"ר מ. זר:

חברי הכנסת, תם הדיון בחוק לתיקון פקודת החברות (מס' 13), תשל"ב—1971. תשובת שר המשפטים תינתן באחת הישיבות הקרובות.

## ה. חוק נוטריונים למסמכים יוצאי חוץ (הוראת שעה), תשל"ב—1972 \*

### (קריאה ראשונה)

כידוע יש כיום שני סוגים של נוטריונים: הסוג האחד — נוטריון רגיל להכנת ניירות, לאישור ניירות, למשלוח התראות נוטריוניות. לסוג זה שייכים פקדי ממשלה, פקדי בתי-משפט הפועלים לפי חוק הנוטריונים העותמני. חוק זה אינו מיושן כל כך, והמלה "עותמני" אינה צריכה להטיל אימה. למעשה זהו חוק צרפתי אשר הועתק לאימפריה העותמנית ונשאר אצלנו. מאידך גיסא יש חוק, שהוא בבחינת שרידים מתקופת המנדט והיה מיועד למוחסים במקצוע עריכת-דין — לאלה אשר למדו באנגליה והם בעלי תואר בריסטור או סוליסטר — כדי שיוכלו לאשר דוקומנטים לשימוש

ברוח זאת רוצה אני להשמיע מספר הערות לחוק עצמו. ההודעה שהמנהל צריך להודיע כשעניינה של החברה נוגע לאינטרסים הפרטיים שלו אינה נראית לי מספקת. אגב, זהו דבר הנוגע במישרין למד מוטי פריד-מן. מה שמוצע אינו מספיק. נניח שכל המנהלים בחברה מעורבים בזה. לאי הם מודיעים? איזו הגנה יש לבעלי המניות — הממשלה או בעלים פרטיים — כשיש קנוניה של כל המנהלים? ואיני חושב, עם כל הכבוד, שזה בלתי-רגיל במשק ישראלי, שכל המנהלים עושים יחד קנוניה נגד בעלי המניות, המתגוררים בארץ או בחוץ-לארץ, פרטיים או ציבוריים. ההגנה אינה מספקת. יש לחזק אותה בוועדה.

הייתי מבדיל בין סוגים שונים של חברות. איני יודע איך לנסח זאת בדיוק, אבל כולנו מבינים שלמעשה יש הבדל בין שלושה סוגים עיקריים של חברות: (א) חברות פרטיות קטנות, שבעלי המניות והמנהלים בהן זהים למעשה, ובכלל זה חברה השייכת לאיש אחד, אף שיש בה באופן פיקטיבי בעלים נוספים. במקרה זה לא חיתכן סתירה בין האינטרסים של בעלי המניות לבין האינטרסים של המנהלים. (ב) חברות פרטיות גדולות, שבהן יכולה להיות סתירה מהותית בין האינטרסים של המנהלים לבין האינטרסים של בעלי המניות. (ג) חברות שההון המושקע בהן הוא בחלקו או בעיקרו הון ממשלתי. לגבי שלושה סוגי חברות אלה יש צורך בשלוש דרגות שונות של חומרה: דרגה חמורה ביותר לגבי חברה שבה מושקע הון ציבורי; דרגה חמורה לגבי חברה פרטית גדולה; דרגה פחות חמורה לגבי חברה פרטית קטנה שבה בעלי המניות והמנהלים זהים.

איני בטוח, כבוד השר, אם די בהגנה מפני המנהלים בלבד. מה דינו של פקיד בכיר, שאינו מנהל באופן רשמי, אבל יש ביכולתו לעשות כל אותם מעשים שעליהם דובר כאן? כל הפרצות שעליהן מצביע החוק קיימות גם לגבי. הייתי מציע שבועדה תינתן הדעת גם על דבר זה.

סוגיה שנייה היא בעיית רואי-החשבון. קיימת תמונה אידיאלית, ששרדה אולי מימים עברו, תמונה של רואה-חשבון הקשור באתיקה עילאית והוא מפקח ושם עין על המנהלים. במציאות של ימינו אין הדבר קיים או

היו"ר מ. זר:

נעבור לסעיף ה' בסדר-היום: חוק נוטריונים למסמכים יוצאי חוץ (הוראת שעה), תשל"ב—1972, קריאה ראשונה. רשות הדיבור לשר המשפטים.

שר-המשפטים י. ש. שפירא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. עוד בכנסת השישית הצעתי הצעת חוק נוטריונים, והמטרה היתה שיקום במדינה נוטריון ציבורי אשר ימלא את כל התפקידים הנוטריוניים, גם את אלה הנחוצים למסמכים המיועדים לשימוש בארץ וגם את אלה הנחוצים למסמכים המיועדים לשימוש בחוץ-לארץ.

דבר יגבר השכל הישר על הרצון, שאינו נראה לי מפריע כל-כך כמו הצורך להכניס הסדר בעבודות נוטריוניות וגם להבטיח עבודה טובה, הוגנת, הנותנת לבעליה פדנסה.

בהצעת החוק הזאת מבקש אני מהכנסת את סגירת פנקס הנוטריונים לשלוש שנים. כלומר, שלא יוסיפו על הפנקס. זה כשלעצמו צעד קדימה. אין אנוחנו מקפ" חים חלילה שום זכות קיימת, אלא פשוט, אדם שהיה כך וכך שנים עורך-דין בלי להיות נוטריון, ימשיך עוד שלוש שנים לא להיות נוטריון.

אני מבקש להעביר הצעת חוק זאת לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

#### הי"ר מ. זר:

חברי הכנסת, הדיון יהיה אישי במסגרת של 10 דקות לנואם. רשות הדיבור לחברי הכנסת נחושתן, ואחריו לחברי הכנסת אנקוריון.

#### יעקב נחושתן (גח"ל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. נטלתי את רשות הדיבור כדי להעיר מספר הערות על הצעת חוק זו. הערה ראשונה: הצעת החוק איננה מאוכזרת את חוק הנוטריונים למסמכים יוצאי-חוץ משנת תשי"א-1951, שהוא החוק המסמך היום נוטריונים לאמת מסמכים לשימוש בחוץ-לארץ. לכן, כאשר בהצעת החוק הנוכחית מדובר על כך שלא ייתנו לאדם לרגע רשיון לכהן כנוטריון למסמכים יוצאי-חוץ, לא ידוע למה הכוונה אם אין מוכירים בחוק שהכוונה היא לאותם נוטריונים שהוסמכו על פי אותו חוק משנת תשי"א.

הערה שנייה: הסיבה העיקרית להצעת החוק הנוכחית היא, שלא יימצאו אנשים אשר יבקשו לכהן כנוטר-יונים לפי החוק החדש הנמצא בדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט, אם יהיו יותר מדי נוטריונים למסמכים יוצאי חוץ אשר משמשים באותו תפקיד. שמענו מפי שר המשפטים שיש כ-800 איש כאלה. הצעת החוק החדשה, הנמצאת בדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט, קובעת כי אדם כשיר להיות נוטריון אם כיהן לפחות עשרים שנה כעורך דין ומתוכן חמש שנים בישראל. כוונת החוק היא ליצור רשימה סגורה של אנשים אשר יעסקו רק בתפקיד של נוטריון ולא בתפקיד אחר. משמע — נוטריון לא יוכל לשמש גם עורך-דין.

הצעת החוק שלפנינו מכוננת לסגור עכשיו את רשימת הנוטריונים למסמכים יוצאי-חוץ על-ידי כך שבמשך שלוש שנים לא יוסמכו נוטריונים חדשים למסמכים יוצאי-חוץ ולא ייתנו רישיונות לנוטריונים חדשים. רוצה לומר, שבמשך השנים האלה, כעבור שלוש שנים, כאשר כבר יהיה החוק החדש, הנמצא בדיון בוועדה, יהיו בארץ 800 נוטריונים לפי החוק משנת תשי"א ועוד נוטריונים שהוסמכו על-פי החוק החדש. כלומר, יהיו 800 נוטריונים ועוד מספר נוטריונים כפי ששר המשפטים ימצא לנכון לפי צו שיפרסם ובהתאם להמלצות הוועדה. ובכן, בעוד שלוש שנים, או בעוד כמה זמן שיעבור עד שיובא החוק לקריאה שנייה ושלישית לפני הכנסת, יהיו בבת אחת בשוק שני סוגי נוטריונים: סוג אחד לפי החוק משנת תשי"א, שהוא מוסמך לאמת מסמכים רק לשימוש בחוץ לארץ; וסוג שני — לפי החוק החדש, חוק הנוטריונים — שיאמת

בחוץ-לארץ. עם הקמת המדינה שינינו כמובן חוק זה, הוצאנו את ההגבלה לסוג עורכי-הדין האנגליים המיוחסים ונתנו את הזכות הזאת לעורכי-דין בעלי ותק לא גדול יחסית.

#### ארי אנקוריון (המערך, עבודה-מפ"ם):

מה מספר הנוטריונים כיום?

#### שר-המשפטים י. ש. שפירא:

יש כיום כ-800 נוטריונים למסמכים יוצאי חוץ, וזה מספר עצום.

הצעת חוק זו, שהובאה לכנסת השישית והועברה לכנסת השביעית — עתה היא מונחת בוועדת החוקה, חוק ומשפט — עוררה התמרדות גדולה מצד עורכי-הדין שהם גם נוטריונים, ולאו דווקא בין המקופחים שבמקצוע עריכת-הדין; על כל פנים לא רק הם היו המורדים. יש מישהו הרואה בכך גדול בכך שהוא יכול להיקרא לא רק עורך-דין, אלא גם נוטריון, אם כי ההכנסה לטיפוס זה של עבודת עורך-דין מועטה.

כוונתנו היתה לאחד את המקצועות של נוטריון לצרכי שימוש מקומי ולצרכי מסמכים יוצאי-חוץ. כדי לתת לעורך-דין ותיק, מודק, אשר איננו רוצה כבר ללכת לבית-המשפט — אולי קצת קשה לו ללכת לבית-המשפט — וגם לעולה החדש, אשר הוא טוב מאוד לעבודה נוטריונית זו, אפשרות לעסוק בכך. למעשה מחייבת עבודה זו יושר, דייקנות, ולגבי העולה החדש, אשר קשה לו להתרגל לשיטה משפטית חדשה לעת זיקנה, היה בכך כדי לפתור בעיה. למעשה, תיקון זה פותר בעיה של ציבור שאמנם אינו גדול כל-כך, אך זה ציבור של עורכי-דין אשר במקצוע עריכת-דין קשה להם כבר או שקשה היה להם בו מלכתחילה, ואילו במקצוע זה של נוטריוניות יכולים הם לעשות לפדנסתם. יש גם מטרה שבאה לשרת את הקהל. למעשה, עבודת הנוטריונים, גם במשרדי עורכי-הדין וגם במשרדי בתי-המשפט, היא עבודה לוואי. משרדי עורכי-הדין אינם חייבים לשמור על העתקים של דוקומנטים. אין להם ארכיונים מסודרים, וכאשר אחת בא לחפש העתק של דוקומנט, אשר אושר לפני מספר שנים, אינך מוצא אותו. בגלל הוויכוח עם עורכי-הדין, בעיקר עם אלה שטענו שלוקחים מהם זכויות קיימות ועומדות, התעקב העניין. אני מקווה כי לאחר השיחה שהיתה לי עם ראש הלשכה יוזם העניין ואולי תספיק הכנסת השביעית לסיים את הדיון בחוק האמור.

בינתיים נוספים מדי פעם בפעם נוטריונים חדשים, עורכי-דין שמגיעים לפרקם, שיכולים לקבל את הרשיון וממהרים לבקש אותו. הרשיון הזה ניתן על-ידי שר המשפטים והוא כמובן איננו יכול לסרב מתן רישיונות לפי החוק הקיים רק מתוך כך שהוא מצפה שהכנסת תקבל הצעת חוק שהציע, עם או בלי שינויים. החוק מחייב את שר המשפטים לפעול לפי החוק הקיים ביחס לנוטריונים למסמכים יוצאי-חוץ, לכן הצענו בהצעת החוק כך: "שלוש שנים מיום פירסום חוק זה ברשומות לא יינתן לאדם רשיון לכהן כנוטריון למסמכים יוצאי-חוץ, ולא יקויים דיון בוועדת ההמלצות בבקשת אדם להתמנות נוטריון כאמור." אנתנו עושים איפוא קונסרבציה; יהיה לנו ויכוח דיון עם 800 הנוטריונים הנוכחיים. אינני בטוח לגמרי שבסופו של

נוטריונים למסמכים יוצאי-חוץ, לתקופה של שלוש שנים. הקפאה כזו היא עניין רציני. נכון שאין זה פוגע בזכויותיהם של אלה שיש להם היום רשיונות לפעול כנוטריונים למסמכים יוצאי-חוץ; אבל גם זכויותיהם של אלה העומדים בתור לקבל את הרשיונות לפי החוק הקיים הן חשובות. אי-אפשר לומר שאין כאן אפקט של פגיעה במישהו; אין ספק שיש כאן אפקט של פגיעה באלה שהם בעלי זכויות פוטנציאליות לפי החוק הקיים.

יחד עם זאת, נכון מה שציין כבר קודמי, חברי הכנסת נחשת, שהצעת חוק הנוטריונים, המונחת כבר מספר שנים על שולחנה של ועדת החוקה, חוק ומשפט, לא במקרה עלתה על שרטון, כי היא נתקלה בהתנגדות חריפה מאוד מצד ציבור עורכי-דין, אולי לא הציבור בכללו, אבל על כל פנים מצד בעלי הזכויות — ומספר 800 בעלי רשיונות איננו מספר מבטל.

לשר המשפטים יש קונצפציה בדורה בעניין זה, ובהזדמנות קודמת וגם עכשיו הסביר את הקונצפציה שלו שלפיה מקצוע הנוטריון צריך להיות מקצוע מיוחד, נפרד ממקצוע עריכת-דין, ומיועד, כפי שסבור שר המשפטים, לסוג מסויים של עורכי-דין אשר מחמת גיל או סיבות אחרות אינם יכולים להמשיך ולהתפרנס ממקצוע זה. הדבר צריך להיחפץ למעין הסדר סוציאלי לגבי חלק מסויים של עורכי-הדין.

אני חייב לומר שיסוד אחד בהצעת החוק דאי נראה לי, גם אני סבור שאין טעם להפריד בין נוטריון המאשר מסמכים המיועדים לשימוש בארץ לבין נוטריון למסמכים יוצאי-חוץ. אני בעד האחדות המקצוע. אבל אילו היתה האחדות המקצוע מבלי לפגוע בבעלי הזכויות — פירוש הדבר שהיו לנו מאות נוטריונים במקום אותם נוטריונים הפועלים ליד כל בית-משפט שאפשר למנות את מספרם על אצבעות של יד אחת או שתיים. שטפון של מאות נוטריונים יעורר כמובן שאלה רצינית של פיקוח. אם נוטריון הוא אמן על דיוק במסמך ויהיו חתימות, הרי הפיקוח במקרה זה איננו דבר של מה בכך.

בצדק העיר שר המשפטים שרבים הם הנוטריונים הנושאים בתואר זה ולמעשה אינם משתמשים בו. נכון שלגבי רבים מעורכי-הדין העיסוק כנוטריון הוא צדדי ושולי למקצוע הראשי של עריכת-דין. אין גם ספק שעניין השילומים מגרמניה העניק חשיבות לתואר נוטריון, כי הוא איפשר לעורכי-הדין המטפלים בענייני שילומים לאשר מסמכים הקשורים עם תביעות לשילום-מים או תביעות אחרות מחוץ-לארץ, בנוסף לפרקטיקה הרגילה של אישור מסמכים המיועדים לחוץ-לארץ.

אני מעריך מאוד את העובדה שמשדר המשפטים מגלה אופן קשבת לטענותיהם של בעלי הזכויות. אין זה אומר שמשדר המשפטים מקבל את הטענות הללו. שר המשפטים חזר על הקונצפציה שלו, אבל יחד עם זה עובדה היא שאננו כוריה להתנגדות מצד בעלי הזכויות. בעלי הזכויות גם התארגנו ומשדר המשפטים מבין שהוא מוכרח למצוא פתרון של פשרה. אני מעריך את הנסיון למצוא את הפשרה. אני רוצה לחזות דעה על עצם הפשרה. הנושא הזה נמצא בדיון בוועדה, וקשה לומר עכשיו מה יהיה הנושא אשר ייצא מתחת ידיה של הוועדה. בשלב זה אי-אפשר לומר מה יידרש מנוטריון ומה יהיו תפקידיו לפי החוק החדש. הנושא

מסמכים גם לצרכי פנים וגם לצרכי חוץ. יהיו שתי קטיגוריות של נוטריונים.

אני חושב שתופעה זו איננה רצויה. אני יודע כיצד חושב שר המשפטים לפתור את הבעיה הזאת, שלא יהיו שני סוגי נוטריונים, כי כאשר ייצא החוק החדש, יחדל הנוטריון הציבורי לכהן בתפקידו וכל מי שצריך אימות על יפוי-כוח לשימוש בפנים הארץ יצטרך ללכת לנוטריון שיכהן בתוקף החוק החדש. יהיו כאלה שיהיו גם עורכי-דין שיאמתו רק מסמכים יוצאי-חוץ. אני חושב שתופעה זאת איננה רצויה.

הערה שלישית שאני מבקש להעיר נוגעת לתקופה של שלוש שנים. חוק הנוטריונים הנמצא בדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט הובא לפנינו על ידי הממשלה ב-6 באוגוסט 1969. בעוד שלושה חודשים ימלאו שלוש שנים להצעת החוק הזאת ועדיין לא הוחל בה בדיון לעצם העניין. כלומר, לפרט את הסעיפים אחד אחד, לנסח אותם וכו'. אין לנו שום ערובה שהחוק הזה יאושר תוך שלוש שנים. ייתכן שלא יאושר, ויש לנו דוגמאות של חוקים אחרים החוזרים ונשנים מעל דוכן הכנסת. אחד מהם הוא החוק הידוע בשם חוק המוש-בים; הוא כבר הועלה בכנסת פעם שנייה — החוק לא בא לדיון במליאה בקריאה שנייה ושלישית. ישנה אפשרות, לפחות תיאורטית — שר המשפטים לא יכול להתכחש לכך — שחוק הנוטריונים שהוצע בשנת תשכ"ט לא יבוא לדיון לקריאה שנייה ושלישית בכנסת תוך שלוש השנים הבאות. ואם לא יבוא, או אם הכנסת לא תאשר אותו, או אם הוועדה תשנה אותו בצורה כזו שתכליתו תהיה אחרת — ברור שעוד שלוש שנים נעמוד במצב שלא יהיו נוטריונים שיוכלו לאמת מסמכים לצרכי חוץ מפני שבמשך שלוש שנים לא יינתנו רשיונות...

**משה נסים (גח"ל):**

...לחדשים.

**יעקב נחשת (גח"ל):**

המלאי של הנוטריונים הישנים עלול להידלדל מעט בדרך הטבע.

(שר המשפטים י. ש. שפירא קורא קריאת-ביניים)

התכוונתי לומר, שאנשים הידועים שמקצוע זה יהיה סגור בפניהם לא ירצו עוד לעסוק בו. יש חשש שגם אלה שמשמשים היום כנוטריונים לא ירצו לעסוק בזה, ואז ייווצרו תורים בפני הנוטריונים.

אני חושב שהדברים האלה דורשים תיקון. אני בטוח שבוועדת החוקה, חוק ומשפט יתנו את הדעת עליהם.

**היו"ר מ. זר:**

רשות הדיבור לחברי הכנסת אנקוריון, ואחריו — לחברי הכנסת ארזי, אחרון הנואמים בדיון זה.

**ארי אנקוריון (המערך, עבודה-מפ"ם):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. שר המשפטים קרא להצעה "קונסרבציה". אני חשתי לכנות זאת "הקפאה". אני חושב שגם זאת וגם זאת הולמות את הרעיון המונח ביסוד הצעת החוק. הצעת החוק מקפאה את האפשרות לפעול לפי החוק הקיים, חוק

ואף על פי כן אני תוהה אם אנחנו צריכים לקבוע תקופת הקפאה של שלוש שנים. אני סבור שטוב יהיה אם הוועדה תשקול כמה זמן תימשך ההקפאה. אולי די בשנה אחת או שנתיים. שלוש שנים זה זמן ממושך מדי. אולי גם נמצא פתרון אחר. אולי רצוי שתהיה הקפאה רק לגבי סוג מסויים ולא להחיל את ההקפאה על עורכי-דין ותיקים או עולים חדשים. מכל מקום, מאחר שאני סבור שאין לגנוז את החוק, וכיוון שלשכת עורכי-הדין עדיין לא הגיעה למסקנה סופית, שכן היא עומדת לפני בחירת מרכז חדש בימים הקרובים, הריני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדה. הוועדה תוכל, בהתאם למהלך הדיונים בחוק הגוטריינים שהובא לפנינו, לקבוע את הזמן או דרך אחרת שתגביל את ועדת ההמלצות בפעולתה.

#### הי"ר מ. זר:

הכנסת תשמע עתה את תשובת שר המשפטים.

#### שר המשפטים י. ש. שפירא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. חברי הכנסת נחושתן ואומר שאנחנו הולכים ליצור שני סוגי גוטריינים. אין אנחנו יכולים לעשות זאת, אין אנחנו הולכים ליצור שני סוגים — הם קיימים. הם קיימים כל הזמן, הם היו קיימים לפני הקמת המדינה, מפני שהמנדטור חשב שבש"ב ביל דוקומנטים לחוץ-לארץ אין. הגוטריינים המקומיים, הנייטבס, טובים די בצורך. את הפריבילגיה לכהן כנוטריונים נתנו לסוליסטורים ולבאריסטרים. באה מדינת יש"ר ראל וביטלה את הפריבילגיה של הסוליסטורים והבאריסטרים ונתנה את הזכות לכל עורכי-הדין בארץ בעלי ותק מסויים.

אילו חשבתי שהדיון בחוק הגוטריינים לא יגיע בכנסת זו לסיום, ברור שלא הייתי מציע את ההצעה שהצעתי היום. אני מקווה שהדיון בחוק יבוא לידי סיום. התחזקתי בדעה שהדיון בחוק יגיע לידי סיום, כי אני רואה שמתוך מספר גדול של עורכי-דין שיש להם גם תואר גוטרייני, הרוב המכריע אינו משתמש בזכותו, ואם אני מוחק אותו מהרשימה — אינני פוגע בו, כי איננו משתמש בזכותו.

בעצם דובר על פגיעה בבעלי זכויות. אינני יודע אם בשנת 1972 יכולים ברצינות לדבר בדחילו ורחימו על זכויות שאין לפגוע בהן. מה זכות יש לקחת מאדם את חלק הארי מפרי עמלו בצורת מס הכנסה? בוודאי שמה שאדם משתכר, זכותו שזה יהיה שלו. אומרת המדינה: לא, אי-אפשר לקיים את מדינת ישראל במאה העשרים, ובוודאי לא ב-1972, בלי מס. והכל מסכימים מתווכחים אם צריך להיות מס בשיעור כזה או בשיעור אחר. אני מתאר לעצמי שאין פה בכנסת אף חבר אחד האומר שמכיוון שזו פגיעה בזכות ראשונית, צריך לבטל את מס הכנסה. לפני שנים מספר הטילו מס שבח מקרקעין. לאדם יש בית, קנה בית, בנה בית, חי בו. המשפחה קטנה, הבנים התחתנו, הוא רוצה למכור את ביתו. והוא צריך לשלם מס. זו פגיעה בזכויות. אבל מדינה מודרנית פוגעת בזכויות.

בתחילת המאה התשע-עשרה אפשר היה לומר שבפגיעה בזכות היא משהו מופרך. המדינה פוגעת בזכות אם יש מטרה כלשהי הראויה שבשבילה יפגעו באיזו זכות. כמוכן, תמיד צריך להשוות את המטרה ואת גודל הזכות. אין זאת זכות להיות גוטרייני, זוהי פריבילגיה.

הזה פתוח עדיין לוויכוח. עובדה היא שהשר ער לעובדה שיש כאן פגיעה בזכויות מסויימות של אנשים אשר בפוטנציה היו רוצים לקבל רישיון של גוטרייני.

הצעת החוק שהגיש משרד המשפטים נמצאת, כאמור, בדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט. הדיון בה נמשך זמן רב, אולי בשל הנסיון להגיע לפשרה. אגב, אינני יודע אם בעניין זה הושגה פשרה. אני שומע ששר המשפטים קיים שיחה עם יושב-ראש לשכת עורכי-הדין. אבל אינני יודע אם משרד המשפטים הגיע לפשרה עם לשכת עורכי-הדין או לא. על כל פנים, אם לא הושגה פשרה ממש, נסיון להגיע לפשרה קיים. יש להתחשב במידה מקסימלית בתביעות של בעלי הזכויות מתוך הנחה שמשרד המשפטים איננו זונח את העקרון שעליו מושתתת הצעת חוק הגוטריינים.

מכל הדברים שאמרתי ברור שאינני גלה מהצעת החוק, אבל אני חושב כי לאחר הכל מוצעת כאן אופציה פתוחה לתקופה של שלוש שנים, אין כאן הצעה לסגור לגמרי את פנקס הגוטריינים. תקופה של שלוש שנים היא תקופה סבירה לאופציה כזו. הצעה זו איננה קובעת מסמרות. בינתיים יתקיים הדיון בהצעת חוק הגוטריינים בוועדת החוקה, חוק ומשפט, ולאחרי זה תבואנה לפנינו הצעות לתקופת מעבר, כפי שנאמר בדברי ההסבר, או הצעות אחרות.

מתוך כל השיקולים האלה אתמוך בהצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

#### הי"ר מ. זר:

רשות הדיבור לחברי הכנסת ארזי.

#### ראובן ארזי (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. כאשר הובאה הצעת חוק גוטריינים לפני הכנסת על-ידי שר המשפטים, הסכמתי להעברתה לוועדה, מתוך תמיכה במטרות שלמ"ענן הוגשה להצעה: ראיתי כנכונה את המטרה למנוע מלאכותיות בקיום שני סוגים של גוטריינים; ראיתי כנכונה את המטרה של הוצלת השירות; ראיתי כנכונה את המטרה לאפשר לעורכי-דין ותיקים, שמשום-מה אינם רוצים או אינם יכולים לעסוק במקצועם, לעסוק באופן אקסקלוסיבי במקצוע הגוטרייני; והמטרה העיקרית שראיתי לפני — לסייע לעורכי-דין עולים חדשים להיכלט במקצוע.

לאחר שהתחיל הדיון בוועדה התברר שקיימים קשיים בקבלת החוק. ארשה לעצמי להוסיף לנתונים שהביא שר המשפטים. המספר הכללי של הגוטריינים היה 800, ושמענו שבמשך הזמן שהוועדה דנה בחוק נוספו עוד 100 או 150 וכיום מגיע מספרם ל-950 בקירוב. כן התברר שמתוך 800 עורכי-דין שהם גוטריינים היו רק 200 שחלק מפרנסתם מקורו במקצוע זה, מקצוע הגוטריינות, ובין 200 אלה יש כבר 50 או 60 עולים חדשים. כאשר הובאו לפנינו נתונים אלה, הוברר כי הבעיה איננה כל כך פשוטה. מכל מקום אני מודה, לאחר שתמכתי בהעברת ההצעה לוועדה כמעט ללא הסתייגות, התעוררו גם בי ספקות.

מתוך הגיון יב, לדעתי, מציע לנו עכשיו שר המשפטים, הואיל והעניין נתון עדיין במחלוקת, להימנע מליצור מצב שבו יגדל עוד יותר מספר עורכי-הדין שהם גוטריינים, דבר שיכביד על קבלת החוק המקורי, אם הוועדה תגיע למסקנה שאין לגנוז אותו.

חוברת כ"ו, ישיבה רצ"ד, י"ח אייר תשל"ב (2 מאי 1972)

— חוק נוטריונים למסמכים יוצאי חוץ (הוראת שעה) (שפירא, נחושטן, זר) —

אני אומר באופן הגלוי ביותר, שאני רוצה לקחת ממי שעניין זה לא חשוב לו ולתת אותו למי שפרנסתו תהיה בכך.

**יעקב נחושטן (גח"ל):**

אדוני השר, במשך שנה כמה עורכי-דין מבקשים רשיון לכהן כנוטריונים?

**שרי-המשפטים י. ש. שפירא:**

לא אוכל להגיד לך. במשך שבוע אני חותם על רשיון אחד או שני רשיונות. עלי-פי רוב אינני מכיר אפילו את השמות. אבל כשאני יודע את השמות, אני יודע שזה לא נחוץ להם.

רבותי, להלכה אני עדיין נוטריון כמו שאני עורך-דין. מתש"י הייתי נוטריון, אינני יודע אם בסך-הכל עשיתי עבודה נוטריונית במשך כל השנים בעד 100 לירות. מעולם לא כתבתי על נייר שלי שאני נוטריון. האם היו מקפחים אותי אילו לקחו ממני את הרשיון? אני מכיר עורכי-דין שהם נוטריונים, שלא יהיה צל של קיפוח אם נמחק אותם מרשימת הנוטריונים. אלה הוציאו את הכנסתם השנתית מעבודה נוטריונית בארץ-חתי ערב אחת של שניים—שלושה אנשים, ובשביל אחי-רים זו יכולה להיות פרנסה.

**כפי שאמרתי, אינני מאמין בקדושת ה"וסטרדרייטס".**

**היו"ר מ. זר:**

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת, להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט. אני מעמיד את ההצעה להצבעה.

**הצבעה**

ההצעה להעביר את הצעת חוק נוטריונים למסמכים יוצאי-חוץ (הוראת שעה), תשל"ב—1972, לוועדה החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

**היו"ר מ. זר:**

חברי הכנסת, הישיבה הבאה — מחר בשעה ארבע אחרי-הצהריים. ישיבה זו נעולה.

אני אינני יודע מדוע יכול לאשר תרגום מעברית לצרפתית דווקא עורך-דין שאינו יודע צרפתית. בעו"נ נותניו הרבים קורה שגם ידיעת העברית איננה מן המשופרות. מדוע לא יכול לעשות את המלאכה הזאת מורה לצרפתית, מורה בגימנסיה בעל ותק? מדוע הוא לא יאשר? אלא מה, נתנו את הפריבילגיה הזאת לעורכי-דין בעלי ותק מסויים. אין זה כך שמי שנכנס לפקולטה למשפטים חשב שבסופו של דבר יגיע לדרגה של עורך-דין, ואחרי-כך, כעבור עשר שנים, יהיה נוטריון וזה יכניס לו "שיבש".

אין אני רוצה — וזו הפרשה — לפגוע באותם עורכי-דין שהטיפול במסמכי חוץ מהווה חלק ניכר מפרנסתם. מהו חלק ניכר? על כך נשב ונתוכח. יש מי שיאמר רבע ויש מי שיאמר חמישית או שישית. אבל לא ייתכן שיש נוטריונים שהכנסה מהנוטריונות שלהם איננה מגיעה לחלק אחד למאה מהכנסתם, אם לא פחות מזה. אני יודע בפירוש שאצל הרבה זה פחות מחלק אחד למאה. לא יכול להיות מצב שיש משהו קדוש בעובדה שפלוגי היה נוטריון ולכן אסור לנו לקחת את התפקיד הזה ממנו ולהוציא את סרד העורך הזה של עבודה נוטריונית מ-800 משרדים. מדוע לא נהפוך עבודה זו לפרנסה לעורך-דין מזדקן, לעולה חדש אשר איננו יכול להתרגל לעבודה בארץ? יש אצלנו עולים — זה לא סוד — שקשה להם מאוד להיות עורכי-דין בארץ, מבלי לדעת ידיעה יסודית את השפה האנגלית, תקדימים וספרים של אנגליה ושל אמריקה. אם יהודי בא מצפון-אפריקה או אם הוא בא מרומניה — מה אתה רוצה, שילמד לעת זקנתו אנגלית? תן לו לעבוד בכבוד. יעיין במסמכים האלה, יבדוק אותם. תהיה מלאכתו בכך. יתן לעניין יותר "רספקטביליטי" ועל-ידי כך גם יתפרנס.

אני רוצה לשאול את חברי-הכנסת ד"ר אנקוריון: על כמה מקרים של עורכי-דין, אשר מכהנים גם כנוטריונים, אתה יכול להצביע, שאפשר לקבל מהם העתק של מסמך כעבור שנה? הוא לא שומר העתקים. המסך מן בכלל לא נרשם אצלו. בין עניין לעניין נכנס הפקיד כזבוב טורדני ומבקש ממנו לאשר, והוא חותם. זו כל העבודה הנוטריונית.

אני מקבל את דעתו של חברי-הכנסת ארזי, שתקופת הקפאה של שלוש שנים היא תקופה ארוכה מדי. הכוונה היא שהחוק הזה ישמש טרקלין להסדר המקצוע הזה.

**הישיבה ננעלה בשעה 18.47.**